

મુખ્યગણિત શિક્ષક - ૫
 ૧૭૦૫૬

મુખ્યગણિત શિક્ષક ભાગ પ.

—: ચોથા ધોરણ માટે કિંમત ચાર આના.— (T.)

૧૫ થી ચોપડીના
 કેટેગરી શિક્ષક
 ચાર આના.
 સર્વ હક સ્વાધીન
 કિંમત ૦-૪-૦
 પોસ્ટેજ શુદ્ધ.
 એપ્રિલ
 સને ૧૯૨૮

8 JUN 1928
 172

છગનલાલ ભોતીરામ શાહ.

‘મુખ્યગણિત શિક્ષક’ વગેરેના કર્તા શાહપોર - સુરત.

મુખ્ય ઇલાકાની પ્રતિષ્ઠાના માટે ચાર આના.

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગૂજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૪૦૫૬ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ચોંધા ધોરણનો
મુખગાણા શિક્ષક-૫

વિષય

૫૪૫૪ : ૮૪૪ : ૩૩૩૨

૧૨ના ગુણોત્તરની સંપૂર્ણ નોંધ સાથે તમામ ગુણો-
તરનાં લેખાં ફક્ત ત્રણજ રીતથી ગણી શકાય
એવી નવીન સરળ ગુણિતવાળો.

—: ચોથા ધોરણનો :—

મુખગણિત શિક્ષક ભાગ પ.

રચનાર:—છગનલાલ મોતીરામ શાહ.

“ ડિક્ટેશન શિક્ષક ” વગેરેના કર્તા.

રચનારનું ઠેકાણું—શાહપોર—મુરત.

પ્રસિદ્ધ કર્તા—છગનલાલ મોતીરામ શાહ.

પ્રસિદ્ધ કરવાનું ઠેકાણું—શાહપોર—મુરત.

છાપનાર—નારાયણરાવ લક્ષ્મણરાવ નીકમ.

છાપવાનું ઠેકાણું—“શંકર” પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ, ચૈટાબજ—મુરત.

આવૃત્તિ ૧૫ મી.] [સને ૧૯૨૮.

કર્તાએ મૂલ્ય હક સ્વાધિન રાખ્યા છે.

કિંમત રૂ. ૦-૪-૦ પેન્ટેજ બહુ.

અભિપ્રાય.

રા. રા. છગનલાલ મોતીરામ શાહ. શાહપોર-સુરત.

સત્તામ દીગર-આપની બનાવેલી “ચોથા ધોરણની ભૂગોળ (મુંબઈ ઇલાકા)ની પ્રશ્નોત્તરમાળા” મેં પહેલેથી છેવટ સુધી વાંચી. અહીંની સ્કૂલમાં ધોરણ ચોથામાં ભૂગોળની પરીક્ષા હંમેશાં લખાણથી થાય છે, માટે અહીંના શિક્ષકોને ભૂગોળના પુસ્તક ઉપરથી પ્રશ્નોત્તર લખાવવા પડતા તે મહેનત આપના પુસ્તકથી ઘણી ઓછી થઈ છે. પ્રશ્નો પણ આપે નવા ધોરણમાં મંજૂર થયા પ્રમાણે ભૂગોળમાંથી ચૂંટી ઉત્તમ પ્રકારે ગોઠવ્યા છે, જેથી વિદ્યાર્થીઓને એકવાર વાંચી જવાથી સહજ યાદ રહી જાય છે, તે મારા જાતિ અનુભવથી જાણવામાં આવ્યું છે. આવા પ્રશ્નોત્તરમાં બાળકને પણ રસ પડે છે, અને શિક્ષકની મહેનત વૃથા જતી નથી. આવું ઉત્તમ પુસ્તક બહાર પાડવા માટે આપને ધન્યવાદ આપું છું, અને આપના પ્રયાસને સારું ઉત્તેજન મળે એમ ઇચ્છું છું.” એજ.

લી૦

ભગવાનજી દેવજી પંડ્યા.

માંગરોળ (કાઠિઆવાડ) તાલુકા સ્કૂલ માસ્તર.

પ્રકરણ ૧.

કે.૦૮ક.

અર્થદર્શક પરિમાણો.

૧. દેશી નાણાનું

૧૨ પાઇ=૧ આનો.

૧૬ ઉપઆના=આનો.

૪ પૈસા=૧ અ.નો.

૫ સુરતીપૈસા=૧આનો.

૬૧ દોકડા=૧ અ.નો.

૧૦૦ બદમ=૧ આનો.

૧૬ આના=૧ રૂપીઆ

૧૦૦ દોકડા=૧ રૂપીઆ

૮૦ સુરતીપૈસા=૧રૂ.

૨. અંગ્રેજી નાણાનું

૪ ફાર્લિંગ=૧ પેની

૧૨ પેન્સ=૧ શિલિંગ

૨૧ શિલિંગ=અડધો

કાઉન

૫ શિલિંગ=૧ કાઉન

૨૦ શિલિંગ=૧ પૌંડ

૪ કાઉન=૧ પૌંડ

૨૧ શિલિંગ=૧ ગીની

ભારદર્શક પરિમાણો.

૩. અંગ્રેજી સાધારણ

તોલનું.

૧૬ ગ્રામ=૧ ઑંસ

૧૬ ઑંસ=૧ પૌંડ

૨૮ પૌંડ=૧ ક્વાર્ટર

૪ ક્વાર્ટર=૧ હંદ્રવેટ

૨૦ હંદ્રવેટ=૧ ટન

આ તોલને એવૉડુ પોષક

વજન કહે છે.

૪. હવા તોલવાનું

(અંગ્રેજી.)

૨૦ ગ્રેન=૧ સ્કુપલ

૩ સ્કુપલ=૧ ગ્રામ.

૮ ગ્રામ=૧ ઑંસ

૧૨ ઑંસ=૧ પૌંડ

આ તોલને એપોથી કરી

વજન કહે છે.

જવાહીર તોલવાનું

(અંગ્રેજી.)

૨૪ ગ્રેન=૧ પેનીવેટ

૨૦ પેનીવેટ=૧ ઑંસ

૧૨ ઑંસ=૧ પૌંડ

આ તોલને ટ્રાય વજન

કહે છે.

૬. મોતી તોલવાનું

(દેશી)

૧૬ આના=૧ રતી.

૨૦ રતી=૧ ટાંક.

મહત્વ દર્શક

પરિમાણો.

૭. અંતર માપવાનું

(અંગ્રેજી.)

૧૨ ઇંચ=૧ ફુટ.

૩ ફુટ=૧ યાર્ડ

૫૧૧ યાર્ડ=૧ પોલ

૪૦ પોલ=૧ ફાર્લિંગ

૪] બાળપોથીના “ડિક્ટેશન શિક્ષક” એ આના.

૮ ફર્લિંગ=૧ માઇલ	૧૦ બદામ=૦૧૧ સુ. પૈસો	૮ ઉંઆ=૩ ૦)૦૧૧
૩ માઇલ=૧ લિગ	૧૫ „ =૦૧૧ „	૧૨ „ =૩ ૦)૦૧૧
૮. અંગ્રેજી ચોરસ	૨૦ „ =૧ „	૧૬ „ =૩ ૦)
માપ.	૨૫ „ =૧૧ „	
૧૪૪ ચોરસ ઈંચ=૧		૩. દોકડાની ધાત.
ચોરસ ફુટ.	૬૧ બદામ=૦૧૧ પાઈ	૬૧ દોકડા ૩. ૦)~
૯ ચો. ફુટ=૧ ચોરસ	૧ ઉપઆનો	૧૨૧ „ ૩. ૦)=
યાર્ડ.	૧૨ „ =૧૧ „ =૨ „	૧૮૧ „ ૩. ૦)~
૩૦૧ ચોરસ યાર્ડ=૧	૧૮૧ „ =૨૧ „ =૩ „	૨૫ „ ૩. ૦
ચોરસ પોલ (પર્ય)	૨૫ „ =૩ „ =૪ „	૩૧ „ ૩. ૦~
૪૦ પોલ=૧ ૩૩		૩૭૧ „ ૩. ૦~
૪ ૩૩=૧ એકર.	૧૬ બદામ=૧ દોકડો	૪૩૧ „ ૩. ૦~
૬૪૦ એકર=૧ ચોરસ	૨૦ બદામ=૧ સુરતી	૫૦ „ ૩. ૦૧
માઇલ.	પૈસો.	૫૬૧ „ ૩. ૦૧~
૯. જમીનની લંબાઈ	૨૫ બદામ=૧ સવાડો	૬૨૧ „ ૩. ૦૧~
માપવાનું (અંગ્રેજી)		૬૮૧ „ ૩. ૦૧~
૧૬ આના=૩૩ ફુટ=૧	૨. ઉપઆનાની	૭૫ „ ૩. ૦૧
ગુંઠો.	ધાત.	૮૧ „ ૩. ૦૧~
૪૦ ગુંઠા=૧ એકર		૮૭૧ „ ૩. ૦૧~
	૧ ઉપઆનો=૦૧૧ પા.	૯૩૧ „ ૩. ૦૧~
૧. બદામની ધાત.	૨ ઉપઆના=૧૧૧ પા.	૧૦૦ „ ૩. ૧)
૫ બદામ=૦૧ સુરતી	૩ „ =૨૧ પા.	૨૦૦ „ ૩. ૨)
પૈસો.	૪ „ =૩ પા.	૩૦૦ „ ૩. ૩)

૪૦૦ દોઢડા રૂ. ૪)
૫૦૦ „ રૂ. ૫)
૬૦૦ „ રૂ. ૬)
૭૦૦ „ રૂ. ૭)
૮૦૦ „ રૂ. ૮)
૯૦૦ „ રૂ. ૯)
૧૦૦૦ „ રૂ. ૧૦)

આ મુજબ બદામની

સાડા સાતનો પા.

૭૥ નો ૦
૧૫ નો ૦૥
૨૨૥ નો ૦૥૥
૩૦ નો ૧
૩૭૥ નો ૧૥
૪૫ નો ૧૥૥
૫૨૥ ના ૧૥૥૥
૬૦ ના ૨
૬૭૥ ના ૨૥
૭૫ ના ૨૥૥
૮૨૥ ના ૨૥૥૥
૯૦ ના ૩
૯૭૥ ના ૩૥

૧૦૫ ના ૩૥
૧૧૨૥ ના ૩૥૥
૧૨૦ ના ૪
૧૨૭૥ ના ૪૥
૧૩૫ ના ૪૥૥
૧૪૨૥ ના ૪૥૥૥
૧૫૦ ના ૫

આ આંક ગાલ્લી,
મહીના અને વ્યાજના
હિસાબ કરવામાં ખાસ
ઉપયોગી છે.

સુરતી પૈસાની ધાત.

૧૥ સુ. પૈ. રૂ. ૦) ૦
૨૥ „ રૂ. ૦) ૦૥
૩૥ „ રૂ. ૦) ૦૥૥
૫ „ રૂ. ૦) ~
૧૦ „ રૂ. ૦) =
૧૫ „ રૂ. ૦) =
૨૦ „ રૂ. ૦
૨૫ „ રૂ. ૦ ~
૩૦ „ રૂ. ૦ =
૩૫ „ રૂ. ૦ =

૪૦ સુ. પૈ. રૂ. ૦૫
૪૫ „ રૂ. ૦૥ ~
૫૦ „ રૂ. ૦૥૥
૫૫ „ રૂ. ૦૥૥૥
૬૦ „ રૂ. ૦૥૥
૬૫ „ રૂ. ૦૥૥ ~
૭૦ „ રૂ. ૦૥૥૥
૭૫ „ રૂ. ૦૥૥૥૥
૮૦ „ રૂ. ૧)
૮૫ „ રૂ. ૧) ~
૯૦ „ રૂ. ૧) ~
૯૫ „ રૂ. ૧) ~
૧૦૦ „ રૂ. ૧૥
૨૦૦ „ રૂ. ૨૥
૩૦૦ „ રૂ. ૩૥૥
૪૦૦ „ રૂ. ૫)
૫૦૦ „ રૂ. ૬૥
૬૦૦ „ રૂ. ૭૥
૭૦૦ „ રૂ. ૮૥૥
૮૦૦ „ રૂ. ૧૦)
૯૦૦ „ રૂ. ૧૧૥
૧૦૦૦ „ રૂ. ૧૨૥

સુરતી પૈસાનું નાણું સહેલી કરવાની રીત.

૬ પૈસાનો જમણી તરફનો એટલે એકમનો અંક કાપી નાખવો, બાકી રહેલા દશકને બેએ ગુણવાથી આના આવશે અને કાપેલા એકમ જેટલા સુરતી પૈસા. બેએ ગુણવાથી આના આવે તેનું કારણ એ છે કે દશ પૈસાના બે આના થાય માટે દશક સુરતી પૈસાને બેએ ગુણવાથી આના આવે.

ઉદાહરણ—૧૪૫ સુરતી પૈસાનું નાણું શું ? ૧૪૫ માંથી માંચડો કાપી નાખ્યો, બાકી ૧૪ દશક રહ્યા, તેને બેએ ગુણવાથી ૨૮ આના, તે પાંચ પૈસા જવાબ. એટલે ૨૮ આના=૩. ૧૧૧૧ જવાબ.

૧૨ પાઇ = ૧ આનો	૩ મણુ=૦૧ માણી	૨૦ મણુ=૧ ખાંડી
૧૨ મણુ = ૧ માણી	આ મુજબ ઉપરના કોષ્ટકની	૧૫ મણુ=૦૧૧ ખાંડી
૧૨ નંગ = ૧ ડઝન		૧૦ મણુ=૦૧૧ ખાંડી
૧૨ ડઝન = ૧ ગ્રોસ	૨૦ નંગ = ૧ કોડી	૫ મણુ=૦૧ ખાંડી
૧૨ ઈંચ = ૧ ફુટ	૨૦ મણુ = ૧ ખાંડી	આ મુજબ ઉપરના કોષ્ટકની
૧૨ મહીના=૧ વરસ	૨૦ ધડી = ૧ ભાર	
૧૨ આંગળ=૧ વેંત	૨૦ ધા = ૧ રીમ	
૧૨ માસા = ૧ તોલો	૨૦ તસુ = ૧ હાથ	
૧૨ ઔંસ = ૧ પૌંડ(ટ્રાય)	૨૦ વીસવાતી=૧ વાસો	૨૪ મણુ=૧ ભાર
	૨૦ વસા = ૧ વીંધુ	૨૪ તસુ=૧ ગજ
	૨૦ હાંદ્રવેટ=૧ ટન	૨૪ તાવ=૧ ધા
૧૨ મણુ=૧ માણી	૨૦ પેનીવેટ=૧ ઔંસ	૨૪ રતી=૧ ટાંક
૯ મણુ=૦૧૧ માણી	૨૦ ગ્રેન = ૧ સ્કુપલ	૨૪ આંગળ=૧ હાથ
૬ મણુ=૦૧ માણી		

૨૪ ફ્લોગિંગ=૧ લિગ

૨૪ ગ્રેન=૧ પેનીવેટ

૨૪ મણુ=૧ ભાર

૧૮ મણુ=૦૧૧ ભાર

૧૨ મણુ=૦૧ ભાર

૬ મણુ=૦૧ ભાર

આ મુજબ ઉપરના
કોષ્ટકની

૩૨ મણુ=૧ બેડીઉં

૩૨ વાલ=૧ તોલો

૩૨ રૂ. ભાર=૧ પૌંડ
(ટ્રેય)

૩૨ ક્વાર્ટ=૧ બુશલ

૩૨ પેક=૧ ક્વાર્ટર

૩૨ મણુ=૧ બેડીઉં

૨૪ મણુ=૦૧૧ બેડીઉં

૧૬ મણુ=૦૧ બેડીઉં

૮ મણુ=૦૧ બેડીઉં

આ મુજબ ઉપરના
કોષ્ટકની.

૩ ડુટ=૧ વાર=યાડ

૨૧ ડુટ=૦૧૧ વાર

૧૧ ડુટ=૦૧ વાર

૦૧૧ ડુટ=૦૧ વાર

૧૦૦૦ નંગ=૧ હજાર

૭૫૦ નંગ=૦૧૧ હજાર

૫૦૦ નંગ=૦૧ હજાર

૨૫૦ નંગ=૦૧ હજાર

૧૦૦ બદામ=૧ આનો

૧૦૦ દોકડા=૧૩ પીઓ

૧૦૦ નંગ=૧ સેકડો

૨૫ બદામ=૩. ૦)૦૧

૫૦ „ ૩. ૦)૦૧

૭૫ „ ૩. ૦)૦૧

૧૦૦ „ ૩. ૦)

૬૧ બદામ=૧ ઉપઆનો

૬૧ દોકડા=૧ આનો

૧૬ આના=૧ રૂપીઓ

૧૬ ઉપઆના=૧ આનો

૧૬ ઉપઉપઆના=૧
ઉપઆનો

૧૬ કાચીપાઈ=૧ પાઈ

૧૬ વીસવાસી=૧ બદામ

૧૬ બદામ=૧ દોકડો

૧૬ વાલ=૧ ગદિઆણો

૧૬ મણુ=૧ કળશી

૧૬ અધેળ=૧ શેર

૧૬ પાયલી=૧ ફરો

૧૬ દ્રામ=૧ઐસ (એવ)

૧૬ ઐસ=૧પૌંડ (એવ)

૧૬ ચોરસ આના=૧ ગુઠો

ચોથી ચોપડીનો

‘ડિક્ટેશન શિક્ષક’

ચાર આના

૧૬×૧=થી ૧૬×૨૦ સુધી મોઢે કરવાથી આનાના રૂપીઆ; ઉપઆનાના આના; ઉપઉપઆનાના ઉપઆના; વીસવાસીની બદામ; બદામના દોઢડા, અધોળના શેર; અઢીશેરના મણ; પાયલીના ફરા; દ્રામના ઐસ; ઐસના પૌંડ (એવ); વાલના ગદિઆણા; મણની કળશી અને ચોરસ આનાના ગુંઠા કરવા સુગમ પડશે.

ઉદાહરણ—૧૪૪ આના, ઉપઆના, ઉપઉપઆના, વીસવાસી, બદામ, અધોળ, અઢીશેરી, વાલ, અને મણના; રૂપીઆ, આના, ઉપઆના, બદામ, દોઢડા, શેર, મણ, ગદિઆણા ને કળશી કેટલી ?

૧૪૪ માં ૧૬ નવવાર છે. માટે ૯ રૂપીઆ, ૯ આના, ૯ ઉપઆના, ૯ બદામ, ૯ દોઢડા, ૯ શેર, ૯ મણ, ૯ ગદિઆણા, ને ૯ કળશી.

૧૨×૧ થી ૧૨×૨૦ સુધી મોઢે કરવાથી પાર્શ્વના આના, નંગના ડઝન; ડઝના ઐસ; મણની માણી; મહીનાના વરસ; આંગળના વેંત; ઇંચના ઘુટ; માસાના તોણા અને ઐસટ્રોયના પૌંડ કરવા સુગમ પડશે.

ઉદાહરણ—૧૪૪ પાર્શ્વ, નંગ, ડઝન, મણ, મહીના, આંગળ, ઇંચ, માસા, અને ઐસ ટ્રોયના; આના, ડઝન, ઐસ, માણી, વરસ, વેંત, ઘુટ, તોણા, અને પૌંડ ટ્રોય કેટલા ?

૧૪૪ માં ૧૨ બારવાર છે. માટે ૧૨ આના, ૧૨ ડઝન, ૧૨ ઐસ, ૧૨ માણી, ૧૨ વરસ, ૧૨ વેંત, ૧૨ ઘુટ, ૧૨ તોણા અને ૧૨ પૌંડ ટ્રોય.

પૂર્ણાંક સંખ્યાના વર્ગ કરવાની સહેલી રીતો:—

પહેલી રીત:—ગુણકના એકમ ગુણ્યમાં મેળવી, તેથી જે જે નવી સંખ્યા બને, તેનો ગુણાકાર કરી તેમાં ગુણ્ય અને ગુણકના એકમનો ગુણાકાર મેળવવો.

બીજી ચોપડીના “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ત્રણ આના. [૯]

બીજી રીત:—ગુણાકાર કરવો સહેલો પડે એવી સંખ્યા ગુણકની એકમમાંથી લઈ ગુણ્યમાં મેળવવી, અને તેથી જે બે નવી સંખ્યા બને તેનો ગુણાકાર કરી તેમાં ગુણ્ય અને ગુણકની ઉમેરેલી તથા બાદ કરેલી સંખ્યાનો ગુણાકાર મેળવવો. જેમકે ૧૯ નો વર્ગ કરો.

પહેલી રીત— $૧૯+૯=૨૮$, $૧૯-૯=૧૦$, $૨૮ \times ૧૦=૨૮૦$,

$૯ \times ૯=૮૧$, $૨૮૦+૮૧=૩૬૧$,

બીજી રીત:— $૧૯+૧=૨૦$, $૧૯-૧=૧૮$, $૨૦ \times ૧૮=૩૬૦$,

$૧ \times ૧=૧$, $૩૬૦+૧=૩૬૧$,

આણપાણની સંખ્યાનો વર્ગ કરવાની સહેલી રીતો:—

પહેલી રીત—ગુણકની રકમમાં જે પાણો હોય તે ગુણ્યમાં મેળવી તેથી જે બે નવી સંખ્યાઓ બને તેનો ગુણાકાર કરી તેમાં ગુણ્ય અને ગુણકની પાણોનો ગુણાકાર મેળવવો.

બીજી રીત—ગુણાકાર કરવો સહેલો પડે એટલી પાણો ગુણકની રકમમાંથી લઈ ગુણ્યમાં મેળવવી, અને તેથી જે બે નવી સંખ્યાઓ બને તેનો ગુણાકાર કરી તેમાં ગુણ્ય અને ગુણકની ઉમેરેલી તથા બાદ કરેલી પાણોનો ગુણાકાર મેળવવો. જેમકે ૭૧૧ નો વર્ગ કરો.

પહેલી રીત— $૭૧૧+૦૧૧=૮૨૨$, $૭૧૧-૦૧૧=૭૦૦$, $૮૨૨ \times ૭૦૦=૫૭૫૪૦૦$,

$૦૧૧ \times ૦૧૧=૦૧૨૧$ $૫૭૫૪૦૦+૦૧૨૧=૫૭૫૪૦૦+૧૨૧=૫૭૫૫૨૧$,

બીજી રીત— $૭૧૧+૦૧=૭૧૨$, $૭૧૧-૦૧=૭૧૦$, $૭૧૨ \times ૭૧૦=૫૦૪૭૨૦$,

$૦૧ \times ૦૧=૦૧$ $૫૦૪૭૨૦+૦૧=૫૦૪૭૨૦+૧=૫૦૪૭૨૧$

૧૦] બીજા ધોરણનો “મુખગણિત શિક્ષક” એ આના.

કશક સરખા હોય પણ એકમ સરખા ન હોય એવી કોઈ બે સંખ્યાના ગુણાકાર કરવાની સહેલી વાત.

ગુણકમાંના એકમ ગુણ્યમાં મેળવી, જેથી જે બે નવી સંખ્યાઓ બને તેનો ગુણાકાર કરી, તેમાં ગુણ્ય અને ગુણકના એકમનો ગુણાકાર મેળવવો. આ રીત સરખા દાતક, હજાર, ઇત્યાદિવાળી બે સંખ્યાઓના ગુણાકારને પણ લાગુ પડશે. તેમજ આણુપાણુવાળી સંખ્યાઓ કે જેના પૂર્ણાંક સરખા હોય તેવી સંખ્યાઓના ગુણાકારને પણ લાગુ પડશે, એટલુંજ નહિ પણ વર્ગને પણ લાગુ પડશે. જેમકે:—

$$૧૫ \times ૧૭; ૪૫ \times ૪૩; ૧૨૫ \times ૧૩૫; ૩૧૧૧ \times ૩૧; ૪૧૧૧ \times ૪૧.$$

$$(૧૫+૭) \times (૧૭-૭) + (૫ \times ૭) = ૨૨ \times ૧૦ + ૩૫ = ૨૫૫.$$

$$(૪૫+૩) \times (૪૩-૩) + (૫ \times ૩) = ૪૮ \times ૪૦ + ૧૫ = ૧૯૩૫.$$

$$(૧૨૫+૩૫) \times (૧૩૫-૩૫) + (૨૫ \times ૩૫) = ૧૬૦ \times ૧૦૦ + ૮૭૫ = ૧૬૮૭૫.$$

$$(૩૧૧૧+૦૧) \times (૩૧-૦૧) + (૦૧૧૧ \times ૦૧) = ૪ \times ૩૦ + ૦ = ૧૨$$

$$(૪૧૧૧+૦૧) \times (૪૧-૦૧) + (૦૧૧૧ \times ૦૧) = ૪૧૧૧ \times ૪૦ + ૦ = ૧૬૪૪૪૪$$

૩૧. ૦૧	નો વર્ગ	૩૧. ૦)	૩૧. ૧૧	નો વર્ગ	૩૧. ૨૧
૩૧. ૦૧	,,	૩૧. ૦૧	૩૧. ૧૧૧	,,	૩૧. ૩)
૩૧. ૦૧૧	,,	૩૧. ૦૧૧	૩૧. ૨	,,	૩૧. ૪)
૩૧. ૧	,,	૩૧. ૧)	૩૧. ૨૧	,,	૩૧. ૫)
૩૧. ૧૧	,,	૩૧. ૧૧	૩૧. ૨૧૧	,,	૩૧. ૬૧

સુરત શહેર તથા ચોં તાલુકાનો ભુગોળ શિક્ષક ડાઆના. [૧૧]

પાણીના ગુણધાર.

૧. ૦૧	$\times ૦૧=૩. ૦)$
૩. ૦૧	$\times ૦૧=૩. ૦)$
૩. ૦૧	$\times ૦૧=૩. ૦)$
૩. ૦૧	$\times ૦૧=૩. ૦)$
૩. ૦૧	$\times ૦૧=૩. ૦)$
૩. ૦૧	$\times ૦૧=૩. ૦)$
૩. ૦૧	$\times ૦૧=૩. ૦)$
૩. ૦૧	$\times ૦૧=૩. ૦)$
૩. ૦૧	$\times ૦૧=૩. ૦)$
૩. ૦૧	$\times ૦૧=૩. ૦)$

૩. ૦)૦૧	$\times ૦૧=૩. ૦)૦)$
૩. ૦)૦૧	$\times ૦૧=૩. ૦)૦)$
૩. ૦)૦૧	$\times ૦૧=૩. ૦)૦)$
૩. ૦)૦૧	$\times ૦૧=૩. ૦)૦)$
૩. ૦)૦૧	$\times ૦૧=૩. ૦)૦)$
૩. ૦)૦૧	$\times ૦૧=૩. ૦)૦)$
૩. ૦)૦૧	$\times ૦૧=૩. ૦)૦)$
૩. ૦)૦૧	$\times ૦૧=૩. ૦)૦)$
૩. ૦)૦૧	$\times ૦૧=૩. ૦)૦)$
૩. ૦)૦૧	$\times ૦૧=૩. ૦)૦)$

મનોચત્ર ૧.

૧) ૭૨, ૯૬, ૧૯૨, ૨૨૪, ૩૦૪, ઉપરિપચાનાના ઉપચાના. ઉપચાનાના આના, વીસવાસીની બદામ, બદામના દોડા; વાલના ગદિઆણા; અઢીશેરના મણુ; અધોળાના શેર; પાવલીના ફરા; દ્રામના ઔસ; (ઝેવ); ઔસના પોંડ (ઝેવ); ચોસ આનાના ગુંદા કરો.

૨) ૪૩૧૧, ૭૬૧, ૧૨૧, ૬૭૧, અને ૮૦ રૂપીઆબારના અધોળા કહેા તથા એટલાજ શેરની અઢીશેરી કહેા.

૩) ૪૨૧૧, ૫૫, ૯૭૧, ૧૪૬૧, ૩૫૮, ૨૭૬, ૪૨૩, ૬૨૬, અને પગલા સુરતી પૈસાનું નાણું કરો.

૪) ૬૫, ૩૭, ૪૮, ૭૫, ૧૪૧, ૨૫૧, ૩૫૧ નો વર્ગ કરો.

૫) ૧૫×૧૮; ૩૩×૩૬; ૩૫×૩૩; ૧૧×૧૧; ૨૧×૨૧ નો ગુણાકાર કરો.

૬) ૩. ૦ થી ૩. ૨૧ સુધીનો વર્ગ કરો.

પ્રકરણ ૨. ગુણોત્તરની સમજ.

એક સંખ્યા બીજી સંખ્યાથી કેટલી ગણી છે, અથવા બીજીનો કેટલામો ભાગ છે એ બતાવનારી ત્રીજી સંખ્યાને તે બે સંખ્યાનું ગુણોત્તર કહે છે. જેમકે ૨૪ એ ૬ થી ૪ ગણી છે. માટે ૨૪ અને ૬નું ગુણોત્તર ૪. ૬ એ ૨૪ નો ચોથો ($\frac{૧}{૪}$) ભાગ છે. માટે ૬ અને ૨૪નું ગુણોત્તર $\frac{૧}{૪}$. ૬ અને $\frac{૬}{૪}$ નું ગુણોત્તર $\frac{૬}{૬} = ૧$ છે.

એકજ જાતની કોઈ બે સંખ્યાનો મુકાબલો બે રીતે થઈ શકે.

૧) એક સંખ્યા બીજીથી કેટલી વધારે અથવા ઓછી છે એમ કહીને.

૨) એક સંખ્યા બીજીથી કેટલા ગણી છે અથવા બીજીનો કેટલામો ભાગ છે એમ કહીને.

જેમકે ૨૪ અને ૬ એ બે સંખ્યાઓ લીધી; તે પહેલી રીતે ૨૪ એ ૬ થી ૧૮ વધારે છે અથવા ૬ એ ૨૪ થી ૧૮ ઓછી છે એમ કહેવાય, અને બીજી રીતે ૨૪ એ ૬ થી ચાર ગણી છે અથવા ૬ એ ૨૪ નો ૪થો ($\frac{૧}{૪}$) ભાગ છે એમ કહેવાય. પહેલી રીતમાં બે સંખ્યાની બાદબાકી કરવી પડે છે, અને બીજી રીતમાં પહેલીને બીજીએ ભાગવી પડે છે, ગુણોત્તર કાઢવામાં આ બીજી રીતેજ મુકાબલો કરી શકાય. એટલે ૨૪ એ ૬ થી ૪ ગણી છે અથવા ૬ એ ૨૪નો ૪થો ($\frac{૧}{૪}$) ભાગ છે એ યાદ રાખવું.

* ગુણોત્તર=(ગુણ=ગણી+ઉત્તર=વધારો)=અમુક ગણો વધારો.

ગુણોત્તર કાઢવામાં બે સંખ્યાનો ક્રમ કાયમ રાખી પહેલીને બાજ્ય અને બીજીને ભાજક ગણવી, ક્રમ ફેરવી નાખવાથી જવાબ ઉલટાઈ જશે.

જે બે સંખ્યાનું ગુણોત્તર કાઢવું હોય, તે બે સંખ્યા મળીને યુગ્મ કહેવાય છે. ગુણોત્તરની પહેલી સંખ્યાને અગ્રસર અને બીજીને ઉપાગ્રસર કહે છે.

ગુણોત્તર બતાવવાને અગ્રસર અને ઉપાગ્રસર વચ્ચે ભાગાધારનાં (÷) આવા ચિહ્નનું ટુંકું રૂપ (:) આવા બે ટપકાં મૂકવામાં આવે છે; જેમ ૩ ને ૪નું ગુણોત્તર ૩ : ૪ આમ લખાય. અને વાંચવું હોય ત્યારે ૩ જેમ ૪ને છે એમ બોલાય, ૩ અને ૪ એ બંને પદ કહેવાય છે.

અગ્રસર અને ઉપાગ્રસર વચ્ચે બાજ્ય અને ભાજકનો સંબંધ છે. એટલે અગ્રસર અંશ અને ઉપાગ્રસર છેદ ગણી અપૂર્ણાંક લખવાથી તેમનું ગુણોત્તર નીકળે છે; માટે ગુણોત્તર કાઢવાને પહેલી સંખ્યાને બીજી સંખ્યાએ ભાગવી પડે છે. આ ઉપરથી સ્પષ્ટ છે કે અપૂર્ણાંકના અંશ અને છેદ વચ્ચે જે સંબંધ છે, તેવોજ સંબંધ બે સંખ્યાના ગુણોત્તર વચ્ચે છે.

અપૂર્ણાંકના અંશ અને છેદને એકજ રકમે ગુણવાથી અથવા ભાગવાથી કિંમતમાં ફેર પડતો નથી, તેમજ બે સંખ્યાનું ગુણોત્તર કાઢવું હોય તે બે સંખ્યાઓને પણ એકજ રકમે ગુણવાથી અથવા ભાગવાથી ગુણોત્તરની કિંમતમાં ફેર પડતો નથી. જેમ ૩ અને ૪ એ બે સંખ્યાનું ગુણોત્તર $\frac{3}{4}$ છે. હવે ૩ને ૪એ ગુણ્યા અને ૪ને પણ ૪એ ગુણ્યા તો ૧૨ અને ૧૬ એ બે સંખ્યા થઈ,

૧૪] બીજા ઘોરણ માટે અંકગણિતનાં મનોયતન પાંચ આના.

તો એ બે સંખ્યાનું ગુણોત્તર $\frac{૧૩}{૬}$ અથવા $\frac{૩}{૬}$ એ એકનું એકજ છે. અને ૪એ ભાગવાથી $\frac{૩}{૬}$ અને ૪ને ૪એ ભાગવાથી ૧. એટલે $\frac{૩}{૬}$ ને ૧ એ બે સંખ્યાઓ થઈ તો એ બે સંખ્યાઓનું ગુણોત્તર પણ $\frac{૩}{૬}$ જ છે.

૧૨ કેરી ૪ કેરીથી કેટલા ગણી છે એમ કહી શકાય. પરંતુ ૧૨ મણુ ૪ કેરીથી કેટલા ગણા છે એમ કહેવાય નહિ. આ ઉપરથી જણાય છે કે ગુણોત્તર હંમેશાં બે એકજ જાતની સંખ્યાઓ વચ્ચે નીકળી શકે. પરિમાણની જાત એકજ હોય પણ નામ જુદાં હોય તો બંનેને એક નામમાં દ્વાવી ગુણોત્તર કાઢવું. જેમકે ૧ રૂપીઆ ને ૧ આના; ૧ મણુ ૧ શેર; ૧ ગજ ને ૧ તસુ; ૧ કલાક ને ૧ સેકન્ડનું ગુણોત્તર કાઢવું હોય તો ૧ રૂપીઆ=૧૬ આના, માટે ૧૬ આના ને ૧ આનાનું ગુણોત્તર ૧૬. ૧ મણુ=૪૦ શેર, માટે ૪૦ શેર ને ૧ શેરનું ગુણોત્તર ૪૦. ૧ ગજ=૨૪ તસુ, માટે ૨૪ તસુ ને ૧ તસુનું ગુણોત્તર ૨૪. ૧ કલાક=૩૬૦૦ સેકન્ડ, માટે ૩૬૦૦ સેકન્ડ ને ૧ સેકન્ડનું ગુણોત્તર ૩૬૦૦. વળી એ ઉપરથી એમ જણાય છે કે કોઈપણ એકજ જાતનાં બે પરિમાણોનું ગુણોત્તર તેના કોષ્ટક જેટલુંજ આવે છે.

૩ રૂપીઆ ને ૩ આના; ૩ મણુ ને ૩ શેર, ૩ ગજ ને ૩ તસુ; ૩ કલાક ને ૩ સેકન્ડનું ગુણોત્તર ૧૬; ૪૦; ૨૪ અને ૩૬૦૦ છે. આ ઉપરથી એમ જણાય છે કે કોઈપણ એકજ જાતનાં સરખી સંખ્યાવાળા બે પરિમાણોનું ગુણોત્તર પણ તેના કોષ્ટક જેટલુંજ આવે છે.

૩ રૂપીઆ ને ૧ આનો; ૩ મણુ ને ૧ શેર; ૩ ગજ ને ૧ તસુ; ૩ કલાક ને ૧ સેકંડનું ગુણોત્તર કહો. જવાબ ૪૮, ૧૨૦, ૭૨ અને ૧૦૮૦૦. જુઓ ત્યારે આ ઉપરથી સમજાય છે કે અગ્રસરનો જેટલાનો ભાગ ઉપાગ્રસર હોય તે ભાગે તે પરિમાણના કોષ્ટકને ગુણવાથી ગુણોત્તર નીકળે છે.

૩ રૂપીઆ ને ૧ આના, ૩ મણુ ૬ શેર; ૩ ગજ ને ૬ તસુ; ૩ કલાક ને ૬ સેકંડનું ગુણોત્તર કેટલું? જવાબ ૮, ૨૦, ૧૨, ૧૮૦૦. જુઓ ત્યારે આ ઉપરથી સમજાય છે કે અગ્રસર કરતાં ઉપાગ્રસર જેટલો ગણુ હોય તેટલા ગણુએ તે પરિમાણના કોષ્ટકને ભાગવાથી ગુણોત્તર નીકળે છે.

* વિશેષ સંખ્યાને વિશેષ સંખ્યાએ ભાગવાથી જવાબ સાદી સંખ્યા આવે છે, માટે જુદાં જુદાં વિવિધ પરિમાણો અથવા એકજ જાતની વિશેષ સંખ્યાનું ગુણોત્તર સાદી સંખ્યા આવે એ સ્પષ્ટ છે. જેમકે ૧૫ મણુ ને ૩ મણુનું ગુણોત્તર ૫ મણુ નહિ, પણ ૫ સાદી સંખ્યા છે.

મનોયત્ન ૨.

રૂપીઆના આના કેટલા?
આનાની પાઇ કેટલી?
માણીના મણુ કેટલા?
ડઝનના નંગ કેટલા?

મણુના શેર કેટલા?
શેરના અઘોળ કેટલા?
શેરના રા. ભાર કેટલા?
ખાંડીના મણુ કેટલા?

* સંખ્યાની સાથે કોઇ વસ્તુનું નામ આવે ત્યારે તેને વિશેષ સંખ્યા કહે છે. જેમકે ૫ રૂપીઆ, ૩ મણુ, ૨ ગજ, ૪ વર્ષ વગેરે. આમાં ૫, ૩, ૨, ૪ વિશેષ સંખ્યા છે.

૧૬। ત્રીજી ચોપડીનો “ડિક્શનરી શિક્ષક ત્રણ આના.

ભારના મણુ કેટલા ?	૪ શેરના પાશેરા કરો.
ભારની ધડી કેટલી ?	૮ મણુના શેર કરો.
તોજાના વાત્ર કેટલા ?	૩ કોડીના નંગ કરો.
તોજાની રતી કેટલી ?	૬ ગાલોના મણુ કરો.
ગદિઆણાના વાત્ર કેટલા ?	૦૧૧૩ રૂપીઆના આના કરો.
વાત્રની રતી કેટલી ?	૧૧ રૂપીઆના આના કરો.
ગદિઆણાની રતી કેટલી ?	૩૧૧૧ શેરના અધોળ કરો.
ગજના તલુ કેટલા ?	૧૧૧ શેરના નવટાંક કરો.
રીમના ધા કેટલા ?	૧૧૧ મણુની પાંચશેરી કરો.
સેંકડાના નંગ કેટલા ?	૧૧ ગદિઆણાની રતી કરો.
મહીનાના દિવસ કેટલા ?	૧૧૧ આંડીના મણુ કરો.
ગાલોના મણુ કેટલા ?	૩૧ ડઝનનાં નંગ કરો.
ગાલોના દસશેરા કેટલા ?	૧૧૧૧ પૌંડના શિલિંગ કરો.
વરસના દિવસ કેટલા ?	૧૧૧ શિલિંગના પેન્સ કરો.
રૂપીઆના દોઝા કેટલા ?	૧૧ પેન્સના ફાર્થિંગ કરો.
આનાની બનામ કેટલી ?	૪૧ રૂપીઆના દોઝા કરો.
પૌંડના શિલિંગ કેટલા ?	૩૧૧ આનાના ઉપઆના કરો.
આનાના ઉપઆના કેટલા ?	૨૧૧ આનાની બનામ કરો.
ખાવલાની પાર્થ કેટલી ?	૧૧૧ તોજાના વાત્ર કરો.
૭ રૂપીઆના આના કરો ?	૩૧૧ ગજના તલુ કરો.
૮ આનાની પાર્થ કેટલી ?	૧૧૧૧ દોઝાની બનામ કરો.

૨૪ આનાના રૂપીઆ કેટલા ?	૧૮ મણુની માણુ કેટલી ?
૪૮ રતીના ગદિઆણા કેટલા ?	૪૦ નંગની કોડી કેટલી ?

ચોથી ચોપડીના “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ચાર આના. [૧૭]

૨૪ મણુની કળશી કેટલી ?	૬ ખાંડીની ગાલી કેટલી ?
૨૫ શિલિંગના પૌંડ કેટલા ?	૧૫ ભારની માણી કેટલી ?
૬૪ વાલના તોલા કેટલા ?	૭ બેડીઆંની કળશી કેટલી ?
૨૮ પાશેરના શેર કેટલા ?	૩ ગાલીની ખાંડી કેટલી ?
૩૨ વાલના ગદિઆણા કેટલા ?	૫ ધડીના મણુ કેટલા ?
૮ માણીના ભાર કેટલા ?	૧૧ સેંકડાની કોડી કેટલી ?
૬ મણુની ધડી કેટલી ?	૦૧ હજારના સેંકડા કેટલા ?
૧૨ કળશીના બેડીઆં કેટલા ?	

મનોયત્ન ૩. નીચેના પરિમાણોનું ગુણોત્તર કાઢો.

૮	ને	૪	આનો	: પાઇ	ગાલી	: મણુ
૪	ને	૮	આનો	: દોઢ પાઇ	મહીનો	: દિવસ
૨૫	ને	૫	માણી	: મણુ	પૌંડ	: શિલિંગ
૫	ને	૨૫	મણુ	: શેર	શિલિંગ	: પેન્સ
૧૦	ને	૧૦૦૦	શેર	: રા. ભાર	પેન્સ	: ફાર્થિંગ
૦૧૧	ને	૦૧	શેર	: નવટાંક	ટન	: હંદ્રવેટ
૦૧	ને	૦૧૧	મણુ	: પાંચશેરી	રૂડ	: પોલ
૦૧	ને	૦૧	ડઝન	: નંગ	એકર	: ગુંઠો
૦૧	ને	૦૧	ગ્રોસ	: ડઝન	વરસ	: દિવસ
૮ કેરી	ને	૪ કેરી	ભાર	: ધડી	તોસો	: વાલ
૪ મણુ	ને	૮ મણુ	ગજ	: તસુ	ગદિઆણો	: વાલ
૩ પીઓ	:	આનો	ભાર	: મણુ	તોસો	: રતી
પાવલું	:	પાઇ	બેડીઉં	: મણુ	ગદિઆણો	: રતી

૧૮] મુંબઈ ઇલાકાની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ઠા આના.

ધા :	તાવ	પેનીવેટ :	ઝેન	મથુ :	સવાશેરી
રીમ :	ધા	માઇલ :	ફ્લોંગ	મથુ :	અઢીશેરી

ઝોંસ(ટ્રોય) :	પૌંડ	તસુ :	ગજ	પોલ :	૩૬
આના :	૩ પીઆ	મથુ :	ભાર	૩૬ :	એકર
પાઇ :	પાવતું	મથુ :	બેડીક	ચુ ઠો :	એકર
પાઇ :	આનો	મથુ :	ગાદલી	દિવસ :	વરસ
દોઢપાઇ :	આનો	મથુ :	કળશી	વાત :	તોલો
મથુ :	માણી	મથુ :	મુડો	વાત :	ગદિઆણો
શેર :	મથુ	મહીનો :	વરસ	રતી • :	તોલો
૩૧ ભાર :	શેર	દિવસ :	મહીનો	રતી :	ગદિઆણો
નંગ :	ડઝન	શિલિંગ :	પૌંડ	તાવ :	ધા
ડઝન :	ઝોસ	પેન્સ :	શિલિંગ	ઝેન :	પેનીવેટ
ધડી :	ભાર	ફ્લોંગ :	પેની	ફ્લોંગ :	માઇલ

મનોચત્ર ૪.

૩ પીઓ :	એઆની	૩ પીઓ :	૬૧ દોઢડા	૩ પીઓ :	૪ પાઈ
૩ પીઓ :	૧૨૧ દો.	૩ પીઓ :	૫ સુંપૈસા	૩ પીઓ :	૧ પૈસો
૩ પીઓ :	૧૦ સુન્તી	૩ પીઓ :	૫ દોઢડા	૩ પીઓ :	૩ પાઈ
	પૈસા	૩ પીઓ :	૪ સુંપૈસા	૩ પીઓ :	૨૫ બદામ
૩ પીઓ :	૧૦ દોઢડા	૩ પીઓ :	૮ પાઇ	૩ પીઓ :	૦૧ આનો
૩ પીઓ :	૮ સું પૈ.	૩ પીઓ :	૬ પાઇ	૩ પીઓ :	૨ પાઇ
૩ પીઓ :	૧૬ પાઇ	૩ પીઓ :	૨૧ દોઢડા	૩ પીઓ :	૧ દોઢડો
૩ પીઓ :	૧ આનો	૩ પીઓ :	૨ સું પૈસા	૩ પીઓ :	૧૬૫ આનો

હિંદુસ્તાનની સા. ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪ આના, [૧૯

૩પીઓ : ૦૧૧ પાઠ	આનો : ૦૧૧ સુ૦ પૈ	આનો : ૦૧૧ ઉ.આ.
૩પીઓ : ૫ બદામ	આનો : ૧ પાઠ	આનો : ૨૧૧ બદામ
૩પીઓ : ૦૧ સુ. પૈસો	આનો : ૧ ઉપઆનો	આનો : ૬ પાઠ
આનો : ૧ અધેસો	આનો : ૬૧ બદામ	આનો : ૦૧૧ ઉ. આ.
આનો : ૨ ઉપઆના	આનો : ૨ બદામ	આનો : ૧ બદામ
આનો : ૧૨૧૧બદામ	આનો : ૦૧ સુ. પૈસો	આનો : ૦૧ ઉપઆનો
આનો : ૧૦ બદામ	આનો : ૦૧ પાઠ	આનો : ૫ વીસવાસી

મનોયત્ન ૫.

પૌંડ : ૨૧૧ શિલિંગ	પૌંડ : ૬ પેન્સ	શિલિંગ : ૧૧૧ પેન્સ
પૌંડ : ૨ શિલિંગ	પૌંડ : ૫ પેન્સ	શિલિંગ : ૧ પેની
પૌંડ : ૧ શિ. ૪ પે.	પૌંડ : ૪ પેન્સ	શિલિંગ : ૦૧૧૧ પેની
પૌંડ : ૧૧ શિલિંગ	પૌંડ : ૨૧૧ પેન્સ	શિલિંગ : ૨ ફાધિંગ
પૌંડ : ૧૦ પેન્સ	પૌંડ : ૨ પેન્સ	શિલિંગ : ૧૧૧ ફાધિંગ
પૌંડ : ૮ પેન્સ	પૌંડ : ૧ પેની	શિલિંગ : ૦૧૧૧ ફાધિંગ
પૌંડ : ૭૧૧ પેન્સ	પૌંડ : ૦૧૧ પેની	શિલિંગ : ૦૧૧ ફાધિંગ

મનોયત્ન ૬.

માણી : ૬ મણ	માણી : ૧૧૧ મણ	ધા : ૮ તાવ
માણી : ૪ મણ	માણી : ૧ મણ	ધા : ૬ તાવ
માણી : ૩ મણ	માણી : ૦૧૧૧ મણ	ધા : ૪ તાવ
માણી : ૨ મણ	ધા : ૧૨ તાવ	ધા : ૩ તાવ

ધા : ૨ તાવ	તોણો : ૦૧ વાલ	સેંકડો : ૫ નંગ
ધા : ૧૧૧ તાવ	તોણો : ૧ રતી	સેંકડો : ૪ નંગ
ધા : ૦૧૧ તાવ	ખાંડી : ૧૦ મણ	સેંકડો : ૨૧૧ નંગ
ધડી : ૨૪ શેર	ખાંડી : ૫ મણ	સેંકડો : ૨ નંગ
ધડી : ૧૬ શેર	ખાંડી : ૨૧૧ મણ	સેંકડો : ૧ નંગ
ધડી : ૧૨ શેર	ખાંડી : ૨ મણ	હજાર : ૫૦૦ નંગ
ધડી : ૮ શેર	ખાંડી : ૧ મણ	હજાર : ૨૫૦ નંગ
ધડી : ૬ શેર	ખાંડી : ૦૧૧ મણ	હજાર : ૨૦૦ નંગ
ધડી : ૪ શેર	મણ : ૨૦ શેર	હજાર : ૧૨૫ નંગ
ધડી : ૩ શેર	મણ : ૧૦ શેર	હજાર : ૧૦૦ નંગ
ધડી : ૨ શેર	મણ : ૮ શેર	હજાર : ૬૨૧૧ નંગ
ધડી : ૧૧૧ શેર	મણ : ૫ શેર	હજાર : ૫૦ નંગ
ધડી : ૧ શેર	મણ : ૪ શેર	હજાર : ૨૫ નંગ
ધડી : ૦૧૧ શેર	મણ : ૨૧૧ શેર	હજાર : ૨૦ નંગ
તોણો : ગદિઆણો	મણ : ૨ શેર	હજાર : ૧૨૧૧ નંગ
તોણો : ૩૨ રતી	મણ : ૧૧ શેર	હજાર : ૧૦ નંગ
તોણો : ૮ વાલ	મણ : ૧ શેર	મહીનો : ૧૫ દિવસ
તોણો : ૧૬ રતી	સેંકડો : ૫૦ નંગ	મહીનો : ૧૦ દિવસ
તોણો : ૪ વાલ	સેંકડો : ૨૫ નંગ	મહીનો : ૭૧૧ દિવસ
તોણો : ૮ રતી	સેંકડો : ૨૦ નંગ	મહીનો : ૬ દિવસ
તોણો : ૨ વાલ	સેંકડો : ૧૨૧૧ નંગ	મહીનો : ૫ દિવસ
તોણો : ૪ રતી	સેંકડો : ૧૦ નંગ	મહીનો : ૩૧૧૧ દિવસ
તોણો : ૧ વાલ	સેંકડો : ૬૧ નંગ	મહીનો : ૩ દિવસ
તોણો : ૨ રતી		

પાંચમા ધોરણનો “મુખ્યગણિત શિક્ષક” ચાર આના [૨૧]

મહીનો : ૨૧ દિવસો	મહીનો : ૧૧ દિવસ	મહીનો : ૧ દિવસ
મહીનો : ૨ દિવસ	મહીનો : ૧૧ દિવસ	મહીનો : ૦૧ દિવસ

મનોચત્ર ૭.

ગાદી : ૦૧ મણુ	૫ નવટાંક : ૧૧ રૂ.બાર	૧૧ દિવસ : વરસ
૪ શેર : માણી	૩૨ રતી : ૦૧ તોસો	૧૧ બાર : ૦૧ મણુ
૮ શેર : ૩૧. બાર	૨૧ રીમ : ૨ ધા	૩૬ દિવસ : ૨ વર્ષ
૩ પૌંડ : શિલિંગ	૨૧ ધા : ૨ તાવ	૫ પોત્ર : ૨ માઈલ
અઢીશેર : મણુ	૨ એકર : ૨ ગુંઠા	૧૨૧ દોકડા : ૬૧ બદામ
અડધોપૌંડ : પેની	૧૧ શેર : ૩ મણુ	૧૮૧૧ દોકડા : ૩ આના
૧૦ આના : પાઇ	૩૧૧ શેર : ૧૫ શેર	૪૮ શેર : ૧ ધડી
ગજ : તસુ	૨૧૩ પીઆ : ૪ આના	૧૨ માસા : ૯૬ રતી
૨ તસુ : ગજ	૧૧ મણુ : ૩ શેર	૯૬ રતી : ૨ મહિ
૦૧૩ પીઆ : ૧૨૧ દો.	૦૧ મણુ : બેડીક	૩. ૦૧૦ : ૩. ૬૦
૦૧ આનો : ૬૧ બદામ	૧૧ રતી : તોસો	૨ પૌંડ : ૩ પેન્સ
૧૦ શેર : ગાદી	૬૪ શેર : કળશી	૩ કોડી : ૪ નંગ

મનોચત્ર ૮.

૩ રૂપીઆ : ૩ આના	૮ તોલા : ૮ વાલ
૭ આના : ૭ પાઇ	૨ તોલા : ૨ રતી
૩ પૌંડ : ૩ શિલિંગ	૭ ટન : ૭ હંદ્રવેટ
૪ શિલિંગ : ૪ પેન્સ	૩ ગાદી : ૩ મણુ
૪ માણી : ૪ મણુ	૨ વરસ : ૨ મહીના

૨૨] પાંચમી ચોપડીના “ડિક્શન શિક્ષક” ચાર આના.

૩ મહીના	: ૩ દિવસ	૩ રૂપીઆ	: ૩ દોકડા
૭ મહુ	: ૭ શેર	૮ રૂપીઆ	: ૮ પાવલા
૭ શેર	: ૭ અધોળ	૪ આના	: ૪ ઉપઆના
૩ શેર	: ૩ પાશેર	૩ પૈસા	: ૩ પાઇ
૫ દોકડા	: ૫ બદામ	૩ બેઆની	: ૩ આના

૧૧ રૂપીઆ	: ૧૧ આનો	૨૧૧ વાલ	: ૨૧૧ રતી
૧૧૧ આનો	: ૧૧૧ પાઇ	૧૧ ગદિઆણો	: ૧૧ વાલ
૨૧ પૈંડ	: ૨૧ શિલિંગ	૧૧૧ બેડીઉં	: ૧૧૧ મહુ
૩૧૧ પૈંડ	: ૩૧૧ શિલિંગ	૦૧૧ ગાદી	: ૦૧૧૧ મહુ
૨૧૧ મહુ	: ૨૧૧ શેર	૦૧૧૧ શેર	: ૦૧૧૧ અધોળ
૧૧૧૧ શેર	: ૧૧૧૧ રૂપીઆ બાર	૦૧ મહુ	: ૦૧ શેર
૩૧૧ શેર	: ૩૧૧ અધોળ	૦૧૧૧ રૂપીઆ	: ૦૧૧૧ દોકડો
૧૧૧૧ ડઝન	: ૧૧૧૧ નંગ	૦૧૧ આનો	: ૦૧૧ બદામ
૨૧ ગ્રોસ	: ૨૧ ડઝન	૦૧૧૧ દોકડો	: ૦૧૧૧ બદામ
૨૧ તોડો	: ૧૧ વાલ	૧૧ આનો	: ૧૧ બદામ

મનોયત્ન ૯.

૪ પૈસા	: ૪ આના	૩ ક્ષાર્ધિંગ	: ૩ પેન્સ
૩ આના	: ૩ રૂપીઆ	૨ પેન્સ	: ૨ પૈંડ
૩ તસુ	: ૩ ગજ	૫ દોકડા	: ૫ રૂપીઆ
૭ વાલ	: ૭ તોડા	૧૧૧ વાલ	: ૧૧૧ તોડો
૪ તાવ	: ૪ ઘા	૨૧૧ શેર	: ૨૧૧ મહુ
૭ પેન્સ	: ૭ શિલિંગ	૨૧૧ તસુ	: ૨૧૧ ગજ

ગુજરાતની સાઠ ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ત્રણ આના. [૨૮

૧૧૧ ડઝન : ૧૧૧ ગ્રોસ	૦૧૧ શિલિંગ : ૦૧૧ પૌંડ
૧૧૧ આનો : ૧૧૧ રૂપીઆ	૦૧૧ પેની : ૦૧૧ શિલિંગ
૦૧ આનો : ૦૧ રૂપીઆ	૦૧ ફર્લિંગ : ૦૧ માઇલ

મનોયત્ન ૧૦.

૪ રૂપીઆ : ૨ આના	૯ શેર : ૪૧૧ અધોળ
૬ શેર : ૩ રૂપીઆભાર	૭ તોત્રા : ૩૧૧ વાલ
૪ મણુ : ૨ શેર	૨ ગદિઆણા : ૧ વાલ
૭ ખાંડી : ૩૧૧ મણુ	૨ મણુ : ૧ શેર

૩ ગ્રોસ : ૦૧૧૧ ડઝન	૧૪ રૂપીઆ : ૩૧૧ દોકડા
૮ મણુ : ૨ શેર	૨ આના : ૦૧૧ બદામ
૪ વરસ : ૧ મામ	૪ આના : ૧ પાઇ
૬ ગાલ્લી : ૧૧૧ મણુ	૩ પૌંડ : ૦૧૧૧ શિલિંગ
૨ ખેડીઆ : ૦૧૧ મણુ	૪ શિલિંગ : ૧ પેન્સ

૧ આનો : ૨ પાઇ	૮ મણુ : ૧૬ શેર
૧૧૧ મણુ : ૩ શેર	૨ ખાંડી : ૪ મણુ
૫ દોકડા : ૧૦ બદામ	૪ તોત્રા : ૮ ગદિઆણા
૪ રૂપીઆ : ૮ આના	૩ ગદિઆણા : ૬ રતી
૩ શેર : ૬ રૂપીઆભાર	૨ ડઝન : ૪ નંગ
૫ દોકડા : ૧૦ બદામ	૩ ટન : ૬ હાંદ્રેટ

૨૪] ચોથી ચોપડીના અર્થ સાડા સાત આના.

૨ મણુ	: ૮ શેર	૩ બદામ	: ૧૨ વીસવાસી
૨ વરસ	: ૮ દિવસ	૨ પૌંડ	: ૮ શિલિંગ
૩ ભાર	: ૧૨ મણુ	૩ પેન્સ	: ૧૨ શિલિંગ
૩ શેર	: ૧૨ અઘોળ	૩ શિલિંગ	: ૧૨ પૌંડ
૩ રૂપીઆ	: ૧૨ દોઢડા	૩ આના	: ૧૨ રૂપીઆ
૪ આના	: ૧૬ દોઢપાઈ	૩ પાઇ	: ૧૨ આના
૩ આના	: ૧૨ ઉપઆના	૨ અઘોળ	: ૮ શેર

મનોયત્ન ૧૧.

૧) ૧૥ મણુ	ને	કેટલા	શેરનું	ગુણોત્તર	૧૨ ?
૨) ૧૧ શેર	ને	કેટલા	રૂપીઆભારનું	ગુણોત્તર	૨૦ ?
૩) ૧૧ રૂપીઆ	ને	કેટલા	આનાનું	ગુણોત્તર	૮ ?
૪) ૬૨૥ દોઢડા	ને	કેટલા	પૈસાનું	ગુણોત્તર	૧૦ ?
૫) ૨૥ પૌંડ	ને	કેટલા	શિલિંગનું	ગુણોત્તર	૨૦ ?
૬) ૧૥ કળશી	ને	કેટલા	મણુનું	ગુણોત્તર	૨૪ ?
૭) ૪ ગાલ્લી	ને	કેટલી	ખાંડીનું	ગુણોત્તર	૮ ?
૮) ૨ વરસ	ને	કેટલા	દિવસનું	ગુણોત્તર	૨૪ ?
૯) ૩૥ રૂપીઆ	ને	કેટલા	આનાનું	ગુણોત્તર	૧૨ ?
૧૦) ૫ નંગને	કેટલા	સેંકડાનું	ગુણોત્તર	$\frac{૧}{૨૦}$?	
૧૧) ૨૪ પાઇને	કેટલા	આનાનું	ગુણોત્તર	$\frac{૧}{૬}$?	
૧૨) ૨૪ ડઝન	ને	કેટલા	ગ્રાસનું	ગુણોત્તર	$\frac{૧}{૩}$?
૧૩) કેટલા	શેર	ને	૫ નવટાંકનું	ગુણોત્તર	૮ ?
૧૪) કેટલા	શિલિંગ	ને	૬ પેન્સનું	ગુણોત્તર	૨૪ ?
૧૫) કેટલી	ધડી	ને	૩ શેરનું	ગુણોત્તર	૧૬ ?

ચાથી ચાપડીના “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ચાર આના. [૨૫

૧૬) કેટલા	શેર	ને	૫	નવટાંકનું	ગુણોત્તર	૮ ?
૧૭) કેટલા	રૂપીઆ	ને	૩	આનાનું	ગુણોત્તર	૧૬ ?
૧૮) કેટલા	રીમ	ને	૩	ગાંસડીનું	ગુણોત્તર	$\frac{૧}{૪}$?
૧૯) કેટલા	આના	ને	૧	રૂપીઆનું	ગુણોત્તર	$\frac{૧}{૮}$?
૨૦) કેટલી	પાઇ	ને	૩	રૂપીઆનું	ગુણોત્તર	$\frac{૧}{૮}$?
૨૧) કેટલા	શેર	ને	૨	મણનું	ગુણોત્તર	$\frac{૧}{૪}$?

સૂચના—૨૨ થી ૪૦ સવાલના જવાબ અનેક આવશે ?

૨૨) કેટલા	રૂપીઆ	ને	કેટલા	આનાનું	ગુણોત્તર	૮ ?
૨૩) કેટલા	મણ	ને	કેટલા	શેરનું	ગુણોત્તર	૪૦ ?
૨૪) કેટલા	શેર	ને	કેટલા	નવટાંકનું	ગુણોત્તર	૮ ?
૨૫) કેટલી	ખાંડી	ને	કેટલા	મણનું	ગુણોત્તર	૨૦ ?
૨૬) કેટલી	ગાલ્લી	ને	કેટલા	મણનું	ગુણોત્તર	૩૦ ?
૨૭) કેટલાં	બેડીઆં	ને	કેટલા	મણનું	ગુણોત્તર	૩૨ ?
૨૮) કેટલા	તોલા	ને	કેટલા	વાલનું	ગુણોત્તર	૩૨ ?
૨૯) કેટલા	ઝેકર	ને	કેટલા	ગુંઠાનું	ગુણોત્તર	૪૦ ?
૩૦) કેટલા	ધા	ને	કેટલા	શેરનું	ગુણોત્તર	૨૪ ?
૩૧) કેટલી	ધડી	ને	કેટલા	શેરનું	ગુણોત્તર	૪૮ ?
૩૨) કેટલા	ગ્રામ	ને	કેટલા	ડઝનનું	ગુણોત્તર	૧૨ ?
૩૩) કેટલા	આના	ને	કેટલી	પાઇનું	ગુણોત્તર	૧૨ ?
૩૪) કેટલા	શિલિંગ	ને	કેટલા	પેન્સનું	ગુણોત્તર	૧૨ ?
૩૫) કેટલા	રૂપીઆ	ને	કેટલા	દોકડાનું	ગુણોત્તર	૧૦૦ ?
૩૬) કેટલા	પૌંડ	ને	કેટલા	શિલિંગનું	ગુણોત્તર	૨૦ ?
૩૭) કેટલા	રૂપીઆ	ને	કેટલા	આનાનું	ગુણોત્તર	૧૬ ?

૨૬] મુંચઢ ઇલાકાની ભૂગાળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ડાઁ આના.

- ૩૮) કેટલા રૂપીઆ ને કેટલા પૈસાનું ગુણોત્તર ૬૪ ?
 ૩૯) કેટલા શિલિંગ ને કેટલા પૌંનું ગુણોત્તર $\frac{૧}{૪૦}$?
 ૪૦) કેટલા દોકડા ને કેટલા રૂપીઆનું ગુણોત્તર $\frac{૧}{૪૦૦}$?

પ્રકરણ ૩.

તમામ ગુણોત્તરમાં લાગુ પડતી કુંચીઓ

૧) ભારે પરિમાણ ઉપરથી હલકા પરિમાણની કિંમત કાઢવાની રીત:—

ભારે પરિમાણની કિંમતને ભારે પરિમાણ અને હલકા પરિમાણના ગુણોત્તરે ભાગવા. ભાગાકાર ભારે પરિમાણની કિંમતની જાતેનો આવશે. જેમકે દા. ૧) રૂ. ૨૫૦ એ તોડો તો ૪ વાડનું શું ?

ભારે પરિમાણની કિંમત રૂ. ૨૫૦ને ભારે પરિમાણ એક તોડા અને હલકા પરિમાણ ૪ વાડના ગુણોત્તર ૮થી ભાગ્યા તો $૨૫૦ \div ૮ = ૩૧.૨૫$ અથવા* $\frac{૧}{૮}$ રૂપીઆ=૨ આના, માટે $૨૫૦ \times ૨ = ૫૦$ આના=રૂ. ૩)

દા. ૨) રૂ. ૬૩ એ ગાલ્લી તો ૧૨ શેરનું શું ?

ભારે પરિમાણની કિંમત રૂ. ૬૩) ને ભારે પરિમાણ એક ગાલ્લી અને હલકા પરિમાણ ૧૨ શેરના ગુણોત્તર ૧૦૦ થી ભાગ્યા તો રૂ. $૬૩ \div ૧૦૦ = ૬૩$ દોકડા=રૂ. ૦.૦૬૩ દોકડો અથવા $\frac{૧}{૧૦૦}$ રૂપીઆ=૧ દોકડો માટે $૬૩ \times ૧ = ૬૩$ દોકડા=રૂ. ૦.૦૬૩ દોકડો.

*ગુણોત્તર એ સાદી સંખ્યા છે છતાં આ રીતમાં તેને વિશેષ (પરિણામવાળી) સંખ્યા ગણી લેવામાં આવે છે, માટે પહેલી સંખ્યા જે વિશેષ સંખ્યા છે તેને સાદી સંખ્યા ગણી લેવી જોઈએ, કારણ સ્પષ્ટ છે. જેમકે ૫ રૂપીઆ $\times ૨ = ૧૦$ રૂપીઆ, અથવા ૫×૨ રૂપીઆ=૧૦ રૂપીઆ.

હિંદુસ્તાનની સાઠ ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪ આના. [૨૭-

દા. ૩) ૭૫ ખાંડીના ૩. પરા તે ૩૦ શેરનું શું ?

ભારે પરિમાણની કિંમત ૩. પરાને ભારે પરિમાણ ૭૫ ખાંડી અને હલકા પરિમાણ ૩૦ શેરના ગુણોત્તર ૨૦૦થી ભાગ્યા તો ૩. ૨૫૫૫ $\times \frac{1}{100} = ૨૫.૫$ દોઢડા = ૩. ૦૧ દોઢડો અથવા $\frac{1}{100}$ રૂપીઆ = ૦.૧૧ દોઢડો માટે ૨૫૫૫ $\times ૦.૧૧$ દોઢડો = ૨૮૧.૫ દોઢડા = ૩. ૦૧ દોઢડો.

હલકા પરિમાણ ઉપરથી ભારે પરિમાણની કિંમત કાઢવાની રીત:—

હલકા પરિમાણની કિંમતને હલકા પરિમાણ અને ભારે પરિમાણના ગુણોત્તરે ભાગવા, ભાગાકાર હલકા એકમની કિંમતની જાતનો આવશે. જેમકે દા. ૧) ૩. ૦)ના નું ૧૧ શેર તો મળનું શું ?

હલકા પરિમાણની કિંમત ૩. ૦)ના ને હલકા પરિમાણ ૧૧ શેર અને ભારે પરિમાણ મળના ગુણોત્તર $\frac{1}{100}$ એ ભાગ્યા તો ૩. ૦)ના $\div \frac{1}{100} = ૮૦$ આના = ૫ રૂપીઆ જવાબ.

દા. ૨) ૩. ૦)નું શેર તો મળનું શું ?

હલકા પરિમાણની કિંમત ૩. ૦)ના ને હલકા પરિમાણ ૧ શેર ને ભારે પરિમાણ એક મળના ગુણોત્તર $\frac{1}{100}$ એ ભાગ્યા તો ૩. ૦)ના $\div \frac{1}{100} = ૮૦$ આના = ૩. ૫૫

દા. ૩) ૬ આનાનું ૭૫ શેર તો ૩ ખાંડીનું શું ?

હલકા પરિમાણની કિંમત ૬ આનાને હલકા પરિમાણ ૭૫ શેર અને ભારે પરિમાણ ૩ ખાંડીના ગુણોત્તર $\frac{1}{100}$ એ ભાગ્યા તો ૬ આના $\div \frac{1}{100} = ૧૮૨૦$ આના = ૧૨૦ રૂપીઆ.

૩) કિંમત ઉપરથી વજન કાઢવાની રીત:—

જેટલું વજન આપ્યું હોય અને જેટલી કિંમતનું લેવું હોય.

૨૮] ચોથી ચોપડીના અર્થ સાઠા સાત આના.

તેનો ગુણાકાર કરવો. પછી તે ગુણાકારને આપેલા ભાવે ભાગવાથી જવાબ આપેલા વજનની મતનો આવશે. જેમકે:—

૧) રૂ. ૩ નું ૧૧ મણુ તો રૂ. ૧૨ નું કેટલું?

$11 \times 12 = 132$. $132 \div 3 = 44$ મણુ જવાબ.

૨) રૂ. ૧૨ નું ૫ મણુ તો રૂ. ૩ નું કેટલું?

$5 \times 3 = 15$. $15 \div 12 = 1.25$ મણુ જવાબ,

૩) ૩ પૈસાનું ૭ શેર તો રૂ. ૩ નું કેટલું?

$7 \times 3 = 21$, $21 \div \frac{3}{4} = 28$ શેર = ૧૧ મણુ ૮ શેર.

મનોચત્ત ૧૨.

૧) રૂ. ૬૭૧૧ ગાંધી તો ૬ મણુનું શું?

૨) રૂ. ૧૧૧ મહીનો તો ૬ દિવસનું શું આપવું?

૩) ૨૫ રૂપીએ તોફાનો તો ૪ વાલનું શું?

૪) રૂ. ૧૧૨) એ ભાર તો ૧૧ મણુનું શું?

૫) રૂ. ૧૧ નું વાલ તો તોફાનું શું?

૬) મણુના રૂ. ૬૧ તો ૨ ખાંડીનું શું?

૭) રૂ. ૩૧ નું ૧૧ વસો તો ૧૧ વીંધાનું શું?

૮) રૂ. ૨૧૧ મણુના રૂ. ૬૧ તો ૧ ગાંધીનું શું?

૯) રૂ. ૧૭૧ એ કુંડી તો ૪ નંગનું શું?

૧૦) રૂ. ૪૫) મહીનો તો ૧૨ દિવસનું શું?

૧૧) રૂ. ૨૭૧ તોફાનો તો ૪ રતીનું શું?

૧૨) રૂ. ૪૮) વરસ તો ૩ માસનું શું?

૧૩) રૂ. ૨૫૧ ભાર તો ૪ મણુનું શું?

- ૧૪) રૂ. ૩૧૧૧ ભાર તો ૨૧૧ ધડીનું શું આપવું ?
 ૧૫) ૧૫ મણના ૬ રૂપીઆ તો ૨ ખાંડીનું શું ?
 ૧૬) ૯ ડઝનના રૂ. ૨૦૧ તો ૧ ગ્રોસનું શું ?
 ૧૭) ૭ મહીનાના રૂ. ૧૭૧૧ તો વર્ષનું શું ?
 ૧૮) રૂ. ૩૫) એ ખાંડી તો રૂ. ૨) નું કેટલું ?
 ૧૯) રૂ. ૧૧ નું ૧૦ શેર તો રૂ. ૬૧૧૧ નું કેટલું ?
 ૨૦) રૂ. ૩૫) એ ખાંડી તો રૂ. ૦) નું કેટલું ?
 ૨૧) રૂ. ૦) નું ૩ શેર તો રૂ. ૦૧૧૧ નું કેટલું ?
 ૨૨) રૂ. ૨૨૧૧ એ મહીનો તો રૂ. ૯) માં કેટલા દિવસ ?
 ૨૩) રૂ. ૦૧૧૧ માં ૧૦ કેરી મળે તો રૂ. ૦૧૧૧ માં કેટલી આવે ?
 ૨૪) રૂ. ૬૦) નું ૧૧ વરસ તો ૧ મહીનાનું શું ?
 ૨૫) રૂ. ૪૦) નું ૭ મણ તો ૭ શેરનું શું ?

પ્રકરણ ૪.

માણીના મણુ કેટલા ? ગ્રોસના ડઝન ? ડઝનના નંગ ? વર્ષના મહીના ? વેંતના આંગળ ? ફુટના ઇંચ ? તોલાના માસા ? પૌંડ ટ્રોયના ઔંસ કેટલા ? જવાબ ૧૨.

૧૨. ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

માણી ને મણુ; ડઝન ને નંગ; ગ્રોસ ને ડઝન; વર્ષ ને મહીનો;
 વેંત ને આંગળ; ફુટ ને ઇંચ; તોલા ને માસો; પૌંડ ટ્રોય ને ઔંસ.

ત્યારે ઉપલા પરિમાણોનું ગુણોત્તર શું ? જ. ૧૨.

૩૦] ગુજરાતની સાં ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૩ આના.

એ પરિમાણોમાંથી ભારે પરિમાણો કહો. હલકાં કહો. હલકાં પરિમાણો ભારેના કેટલામા ભાગના છે ? જ. ૧૨ મા ભાગના. ભારે હલકાથી કેટલા ગણા છે ? જ. ૧૨ ગણા. જો ભારે એકમ પરિમાણની કિંમત રૂ. ૧) પડે તો હલકા એકમની કિંમત ભારેના કેટલામા ભાગની પડે ? જ. ૧૨મા ભાગની. રૂપીઆનો ૧૨મો ભાગ શું ? જ. ૧૬ પાઇ. રૂપીઆથી કેટલા ગણી પાઇ આવી ? જ. ૧૬ ગણી. ભારે એકમની કિંમત રૂ. ૩. એ પડે તો હલકા એકમની કિંમત કેટલી પડે ? જ. ૩૨ પાઇ. રૂપીઆથી કેટલા ગણી પાઇ આવી ? જ. ૧૬ ગણી. ભારે એકમના રૂપીઆથી કેટલા ગણી પાઇ આપવી પડે છે ? જ. ૧૬ ગણી. માટે

૧) ભારે એકમના રૂપીઆથી ૧૬ ગણી પાઇ હલકા એકમની કિંમત પડે.

ભારે એકમ પરિમાણની કિંમત ૧ આનો પડે તો હલકા એકમની શી કિંમત પડે ? જ. ૧ પાઇ. આનાથી કેટલા ગણી પાઇ આવી ? જ. આના જેટલીજ. જો ભારે એકમની કિંમત ૨ આના પડે તો હલકા એકમની શી કિંમત પડે ? જ. ૨ પાઇ. આનાથી કેટલી ગણી આવી ? જ. આના જેટલીજ. ભારે એકમના આનાથી કેટલી ગણી પાઇ આપવી પડે છે ? જ. આના જેટલીજ. માટે.

૨) ભારે એકમના આના જેટલીજ પાઇ હલકા એકમની કિંમત આપવી પડે.

ભારે એકમ પરિમાણની કિંમત ૧ પૌંડ પડે તો હલકા એકમની કિંમત કેટલી પડે ? જ. પૌંડના ૧૨ મા ભાગ જેટલી. પૌંડનો ૧૨ મો ભાગ શું ? જ. ૨૦ પેન્સ. પૌંડથી કેટલા ગણા પેન્સ પડે ? જ. ૨૦ ગણા. માટે

પાંચમી ચોપડીના “ડિક્ટેશન શિક્ષક ચાર આના. 131

૩) ભારે એકમના પૌંડથી ૨૦ ગણા પેન્સ હલકા એકમની કિંમત પડે.

ભારે એકમની કિંમત ૧ શિલિંગ પડે તો હલકા એકમની કિંમત કેટલી પડે ? જ. ૧ પેન્સ. શિલિંગથી કેટલા ગણા પેન્સ પડે ? જ. શિલિંગ જેટલા. ભારે એકમના શિલિંગથી કેટલા ગણા પેન્સ આપવા પડે ? જ. શિલિંગ જેટલાજ. માટે

૪) ભારે એકમના શિલિંગ જેટલાજ પેન્સ હલકા એકમની કિંમત પડે.

ભારે રકમ પરથી હલકા એકમની કિંમત:—

પહેલી રીત. (૧) રૂપીઆથી ૧૬ ગણી પાછ. (૨) આના જેટલીજ પાછ. (૩) પૌંડથી ૨૦ ગણા પેન્સ. (૪) શિલિંગ જેટલાજ પેન્સ.

૧ રૂપીઆનો ૧૬ મો ભાગ શું ? જ એક આનો. બે રૂપીઆનો મોળમો ભાગ શું ? જ. બે આના. ૩. ૩ નો સોળમો ભાગ શું ? જ. ત્રણ આના માણીનો ૧૬ મો ભાગ શું ? જ. ૦૧૧ મણ. ઓસનો ૧૬ મો ભાગ શું ? જ. ૦૧૧ ડઝન. ડઝનનો ૧૬ મો ભાગ શું ? જ. ૦૧૧ નંગ. વર્ષનો ૧૬ મો ભાગ શું ? જ. ૦૧૧ મહીનો. વેંતનો ૧૬ મો ભાગ શું ? જ. ૦૧૧ આંગળ. ફુટનો ૧૬ મો ભાગ શું ? જ. ૦૧૧ ઇંચ. તોલાનો ૧૬ મો ભાગ શું ? જ. ૦૧૧ માસો. પૌંડટ્રોયનો ૧૬ મો ભાગ શું ? જ. ૦૧૧ ઓસનો ટ્રોય. એક રૂપીએ માણી હોય તો એક આનાનું કેટલું આવે ? જ. ૦૧૧ મણ. ત્યારે

એક રૂપીએ ઓસ, ડઝન, વરસ, વેંત, ફુટ, તોલા અને પૌંડ ટ્રોય હોય તો એક આનામાં કેટલું આવે ? જ. ૦૧૧ ડઝન, ૦૧૧ નંગ, ૦૧૧ મહીનો, ૦૧૧ આંગળ, ૦૧૧ ઇંચ, ૦૧૧ માસો અને ૦૧૧ ઓસ ટ્રોય આવે.

આનાનો સોળમો ભાગ શું? જ. ઉપઆનો. જો ઉપરનો ભાવ એક આનાનો હોય તો એક ઉપઆનામાં કેટલું આવે? જ. દશે. માટે

બીજી રીત—જેટલા રૂપીઆમાં ભારે પરિમાણ ૧ આવે તેટલાજ આનામાં હલકું પરિમાણ ૦૧૧ આવે.

સૂચના:- જોમ રૂપીઆનો ૧૬ મો ભાગ આનાછે, તેમ આનાનો ૧૬ મો ભાગ ઉપઆના છે. તેમજ પાંચનો ૧૬ મો ભાગ ઉપપાંચ (કાચી પાંચ) છે, માટે રૂપીઆના ભાવમાં આના જવામ આવતો હોય તો આનાના ભાવમાં ઉપઆના જવામ આવે, તેમ રૂપીઆના ભાવમાં પાંચ જવામ આવતો હોય તો આનાના ભાવમાં ઉપપાંચ જવામ આવે.

હલકાથી ભારે કેટલા ગણા છે? જ. ૧૨ ગણા.

હવે જો હલકા એકમની કિંમત ૧ રૂપીઓ, ૧ આનો, ૧ પૈસો, ૧ પાંચ, ૧ પૌંડ, ૧ શિલિંગ. ૧ પેન્સ, ૧ ક્વાર્ટિંગ પડે તો ભારે એકમની કિંમત શું પડે? જ. ૧૨ ગણી એટલે ૧૨ રૂ. ૧૨ આના=૦૧૧ રૂ; ૧૨ પૈસા=૩ આના. ૧૨ પાંચ=૧ આનો. ૧૨ પૌંડ. ૧૨ શિલિંગ. ૧૨ પેન્સ=૧ શિલિંગ. ૧૨ ક્વાર્ટિંગ=૩ પેન્સ પડે.

- ૧) હલકા એકમની કિંમત ૧ રૂ. પડે તો ભારે એકમની શી? ૧૨ રૂ.
 ૨) „ „ „ ૧ આનો „ „ „ ? ૦૧૧ રૂ.
 ૩) „ „ „ ૧ પૈસો „ „ „ ? ૩ આના.
 ૪) „ „ „ ૧ પાંચ „ „ „ ? ૧ આનો.
 ૫) „ „ „ ૧ પૌંડ „ „ „ ? ૧૨ પૌંડ,
 ૬) „ „ „ ૧ શિલિંગ „ „ „ ? ૧૨ શિલિંગ
 ૭) „ „ „ ૧ પેન્સ „ „ „ ? ૧ શિલિંગ
 ૮) „ „ „ ૧ ક્વાર્ટિંગ „ „ „ ? ૩ પેન્સ.

હલકા એકમ પરથી ભારે એકમની કિંમત:—

પહેલી રીત—(૧) આનાથી પોણા રૂપીઆ. (૨) પૈસાથી ત્રણ રૂા આના. (૩) પાંચ જેટલાજ આના. (૪) પેન્સ જેટલીજ શિલિંગ.) ક્ષાર્ધિગથી ત્રણ ગણા પેન્સ.

૧ આનાનું પોણા મણુ આવે તો ૧૬ આનાનું કેટલું આવે ?
૧૨ મણુ. એક આનાનું ૦ાા મણુ તો ૧ રૂપીઆનું કેટલું ? જ. ૧૨ મણુ અથવા માણી.

૧ ઉપઆનાનું ૦ાા મણુ આવે તો ૧૬ ઉપઆનાનું કેટલું ?
૧૨ મણુ. ૧ ઉપઆનાનું ૦ાા મણુ આવે તો ૧ આનાનું કેટલું ?
૧૨ મણુ અથવા માણી.

એક આનામાં ૦ાા મણુ, ૦ાા ડઝન, ૦ાા નંગ, ૦ાા મહીનો, ૧ આંગળ, ૦ાા ઈંચ, ૦ાા માસો, ૦ાા ઐંસ ટ્રાય આવે તો ૬ રૂપીઆમાં કેટલું આવે ? જ. ૧ માણી, ૧ ગ્રોસ, ૧ ડઝન, વર્ષ, ૧ વેંત, ૧ ફુટ, ૧ તોલો, અને ૧ પૌડ ટ્રાય આવે.

૨ી રીત—જેટલા આનામાં હલકું પરિમાણ ૦ાા આવે તેટલાજ રૂપીઆમાં ભારે પરિમાણ ૧ આવે.

૧૨ના ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુચ્ચીઓ.

૧) જેટલું રૂપીએ માણી તેથી	૧૬ ગણી પાંચએ મણુ
૨) જેટલે રૂપીએ ડઝન તેથી	૧૬ ગણી પાંચએ નંગ
૩) જેટલે રૂપીએ ગ્રોસ તેથી	૧૬ ગણી પાંચએ ડઝન
૪) જેટલે રૂપીએ વરસ તેથી	૧૬ ગણી પાંચએ મહીનો
૫) જેટલે રૂપીએ ફુટ તેથી	૧૬ ગણી પાંચએ ઈંચ
૬) જેટલે રૂપીએ તોલો તેથી	૧૬ ગણી પાંચએ માસો

૩૪] મુંબઈ ઈલાકાની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪૧૧ આના.

- ૭) જેટલે આને માણી તેટલીજ પાઇએ મળુ.
- ૮) જેટલે આને ડઝન તેટલીજ પાઇએ નંગ.
- ૯) જેટલે આને ગ્રોસ તેટલીજ પાઇએ ડઝન.
- ૧૦) જેટલે આને વર્ષ તેટલીજ પાઇએ મહીનો.
- ૧૧) જેટલે આને ફુટ તેટલીજ પાઇએ ઇંચ.
- ૧૨) જેટલે આને તોલો તેટલીજ પાઇએ માસો.

ઉદાહરણ—૧) ૧૨૧૧૩ પીએ ગ્રોસ તો ડઝનનું શું ?

(૧૨૧૧૩×૧૬=૨૦૪૧૭ પાઇ=૧૭ આના=૩. ૧)~. ૩. ૧૨૧૧૩÷૧૨=૩. ૧)~

૧૨૧૧૩=૬૩=૩. ૧)~ [૧૨૧૧૩ આનાનું ૦૧૧ ડઝન માટે

૧૨૧૧૩÷૦૧૧=૧૭ આના=૩. ૧)~

૨) ૩. ૦)≡ ડઝન તો એક નંગનું શું ?

(આના જેટલીજ પાઇ માટે ત્રણ પાઇ=૩. ૦)૦

૩) ૩ પૈસે તોલો તો એક માસનું શું ? (૩×૦૧=૦૧૧ પાઇ.)

૪) ૧૫ પૈંડે ગ્રોસ તો ડઝનનું શું ? પૈંડથી ૨૦ ગણા પેન્સ.

(૧૫×૨૦=૩૦૦ પેન્સ=૨૫ શિલિંગ=૧૧ પૈંડ.)

૫) ૨૧ શિલિંગે ફુટ તો ઇંચનું શું ?

(શિલિંગ જેટલીજ પેન્સ માટે ૨૧ પેન્સ)

૬) ૩ પેન્સનું ડઝન તો ૧ નંગનું શું ? (૩×૬=૧ ફાર્થિંગ)

૭) ૩. ૧૪૪ નું વરસ તો ૩. ૯) માં કેટલા માસ નોફરી કરવી ?

૩. ૯=૧૪૪ આના. ૩ પીઆ જેટલાજ આના છે માટે ૦૧૧ માસ.

૮) ૧૨ આને ડઝન તો ૦૧૧ આનાનું કેટલું ?

(૦૧૧ આનો=૧૨ ઉપઆનાના આના. જેટલાજ ઉપઆના છે માટે

૦૧૧ નંગ)

હિંદુસ્તાનની સાત ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪ આના. [૩૫]

- ૯) ૬ રૂપીઆનું મણુ તો માણીનું શું? (૩. $૬ \times ૧૨ = ૭૨$ ૩.)
 ૧૦) ૩. ૦૦૦ એ ડઝન તો ગ્રોસનું શું? આનાથી ૦૦૦ રૂપીઆ, માટે
 (૧૦ આના $\times$ ૦૦૦ = ૭૦ ૩.)
 ૧૧) ૩ પૈસે ઇંચ તો ફુટનું શું? ($૩ \times ૩ = ૯$ આના = ૩. ૦૦૦)
 ૧૨) ૨ પાઇએ ઇંચ તો ફુટનું શું? (પાઇ જેટલાજ આના માટે ૨ આના)
 ૧૩) ૩૦ પૌંડની ઔંસ દવા મળે તો ૧ પૌંડ ટ્રોયનું શું?
 (પૌંડ ૩૦ $\times$ ૧૨ = ૪૨ પૌંડ)
 ૧૪) ૩ શિલિંગે ઔંસ દવા મળે પૌંડ ટ્રોયનું શું?
 (શિલિંગ ૩ $\times$ ૧૨ = ૩૬ શિ = ૧ પૌંડ ૭ શિ.)
 ૧૫) ૪ પેન્સનું નંગ તો ડઝનનું શું?
 (પેન્સ જેટલાજ શિલિંગ માટે ૪ શિલિંગ)
 ૧૬) ૨૦૦ ફાર્થિંગે ઇંચ તો ફુટનું શું? (૨૦૦ $\times$ ૩ = ૭૦૦ પેન્સ)
 ૧૭) ૩ આનાનું ૦૦૦ ડઝન તો ૩. ૩ માં કેટલું આવે?
 (આના જેટલા રૂપીઆ છે માટે ૧ ગ્રોસ.)
 ૧૮) ૩. ૧૮૦નું વરસ તો સાત માસનું શું આપવું?
 ૩. $૧૮૦ \times \frac{૭}{૧૨} = ૧૦૫$ ૩.
 ૧૯) ૭ માસના ૩. ૧૦૫ તો ૧ વર્ષનું શું? ($૧૦૫ \times \frac{૧૨}{૭} = ૧૮૦$ ૩.)

મનોયત્ન ૧૩.

- ૧) ૩. ૨૭) ના માણી વાસ મળે તો ૧ મણનું શું?
 ૨) ૩. ૧૮ ગ્રોસ પેનશીઝ મળે તો ૧૨ પેનશીઝનું શું?
 ૩) ૩. ૨૧ વર્ષનો પગાર હોય તો ૧ મહીનાનું શું મળશે?

૩૬] ત્રિવેદિ વા. પુસ્તક ચોથાના અર્થની નોટ સાત આના.

- ૪) ૩. રપાા તોણો મળે તો માસાનું શું બેસે ?
- ૫) ૩. ૦)૩ા તોણો તો માસાનું શું ?
- ૬) ૩. ૮ પૈસે ડઝન કેળાં મળે તો ૧ કેળાનું શું ?
- ૭) ૩. ૦ાઁ ધા કાગળ મળે તો ૨ તાવનું શું ?
- ૮) ૧ કેરીની ૩ા. ૦)૦ાર તો ડઝન કેરીનું શું આપવું ?
- ૯) ૩. ૦ાાઁ ડઝન કેરી મળે તો ૪ કેરીનું શું પડે ?
- ૧૦) ૭ પામ્પની ૩ પેન તો ૩ ડઝન પેનનું શું આપવું ?
- ૧૧) ૧ માસાનો ૧ા પૈસો તો તોણાનું શું ?
- ૧૨) ૨ાા આને નંગ તો ડઝનનું શું ?
- ૧૩) મહીને ૮ પામ્પની દીવાસળી વપરાય તો ૧ વરસમાં દીવાસળીનું કેટલું ખર્ચ થશે ?
- ૧૪) મહીનાનું ભાડું ૩. ૩ાઁ તો તો વર્ષનું કેટલું ?
- ૧૫) ૩. ૩ાા નું ૧૨ શેર તો ૩. પાઁ નું કેટલું આવશે ?
- ૧૬) ૩. ૦ાાઁ તોણો ચાંદી મળે તો ૧ા માસાનું શું ?
- ૧૭) ૩. રપાા તોણો સોનું તો ૪ા માસાનું શું ? ૧૨ વાલનું શું ?
- ૧૮) ૨ માસાના ૩. ૪ાઁ તો ૩ તોણાનું શું ?
- ૧૯) વર્ષનું વ્યાજ ૩. ૯) તો ૧ા મહીનાનું કેટલું ?
- ૨૦) ૩. ૯ાા ની ૩ શેર એક્સચી મળે તો ૨ા મળનું શું ?
- ૨૧) ૩. ૪૮) ગાંધી વાલ મળે તો ૩ મળનું શું ?
- ૨૨) ૩. ૨૭) માણી ધઉ મળે તો ૩ મળનું શું ?
- ૨૩) ૩. ૧પાા મોટો હારો તો ૧ાા મળનું શું ?
- ૨૪) ૨ મહીનાના ૩. ૮૦) તો પાંચ દિવસનું શું બેસશે ?
- ૨૫) ૦ાા બેડીઆના ૩. રપાાઁ તો બે મળનું શું ?
- ૨૬) ૩. ૧૮ાા કોથળો ધઉ તો ૦ મળ ૨ા શેરનું શું ?

પાંચમી ચોપડીના “ઉકટેશન શિક્ષક ચાર આના. ૬૭

- ૨૭) ૩. ૨૫૥ તોડા સોનું મળે તો ૩. ૨૮૦નું કેટલું આવશે ?
 ૨૮) ૧૥ આંડીના ૩. ૬૭૫ તો ૩. ૫૦૦નું કેટલા મળુ ?
 ૨૯) ૩. ૦)ના શેર ભીંડા તો ૬ પૈસાભારનું શું ?
 ૩૦) ૧૦ શેર ગોળનો ૩. ૧૫૦ તો ૩. ૧૮૦૦ નો કેટલો આવશે ?
 ૩૧) ૩. ૩૦૦ ની ૩૦૦ મળુ સાકર તો ૧૨૦૦ શેરનું શું ?
 ૩૨) ૪ મહીનાના ૩. ૩૬) તો ૧૦ દિવસનું શું ?
 ૩૩) ૩. ૧) નું ૧૦૦ શેર તો ૩. ૦)ના નું કેટલું ?
 ૩૪) ૩. ૨૦૦૦ નું ૧ માસો સોનું આવે તો તોલાનો ભાવ શો ?
 ૩૫) ૩. ૩૦૦ નું ૨૪ મળુ તો ૩. ૩૦૦ ૦૦૦ નું કેટલું ?
 ૩૬) ૩. ૧)નું ૦૦૦ મળુ તો ૩. ૧૪૧ નું કેટલું ?
 ૩૭) ૩. ૯૦) એ ગ્રોસ ટોપી મળે તો ૭ ટોપીનું શું ?

૨૪ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

ગજ ને તસુ; ભાર ને મળુ; ઘા ને તાવ; ટાંક ને રતી; પેનીવેટ ને ગ્રેન; હાથ ને આંગળ.

*ભારે એકમ પરથી હલકા એકમની કિંમત:—

(૧) રૂપીઆથી ૮ ગણી પાઠ્યએ.	(૨) આનાથી અડધી પાઠ્ય
(૩) પૌંડથી દસ ગણા પેન્સ.	(૪) શિલિંગથી અડધા પેન્સ

*હલકા એકમ પરથી ભારે એકમની કિંમત.

(૧) આનાથી દોઢા રૂપીઆ.	(૨) પૈસાથી ૭ ગણા આના.
(૩) પાઠ્યથી બમણા આના.	(૪) પેન્સથી બમણા શિલિંગ.
(૫) શિલિંગથી અડધા શિલિંગ.	

*૨૪ ગુણોત્તરમાં ૧૨ ના ગુણોત્તરથી અડધી કિંમત.

*૨૪ ગુણોત્તરમાં ૬૬ ગુણોત્તરથી બમણી કિંમત.

૩૮] પાંચમા ધોરણનો “મુખ્યગણિત શિક્ષક” ચાર આના.

૨૪ ના ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧. જેટલે ૩પીએ ગજ તેથી ૮ ગણી પાછએ તસુ.
૨. જેટલે ૩પીએ ભાર તેથી ૮ ગણી પાછએ મણુ.
૩. જેટલે ૩પીએ ધા તેથી ૮ ગણી પાછએ તાવ.
૪. જેટલે ૩પીએ ટાંક તેથી ૮ ગણી પાછએ રતી.
૫. જેટલે આને ગજ તેથી ૦૥ પાછએ તસુ.
૬. જેટલે આને ભાર તેથી ૦૥ પાછએ મણુ.
૭. જેટલે આને ધા તેથી ૦૥ પાછએ તાવ.
૮. જેટલે આને ટાંક તેથી ૦૥ પાછએ રતી.

મનોયત્ન ૧૪.

- ૧) રૂ. ૧૮૦) ભાર કપાસ મળે તો મણુનું શું ?
- ૨) રૂ. ૦૥૥નું ગજ તો તસુનું શું ?
- ૩) રૂ. ૪૥૥ એક ગજ ફલાનલ મળે તો તસુનું શું ?
- ૪) રૂ. ૭૥ ગજ વીનીસન તો તસુનું શું ?
- ૫) રૂ. ૮પના ભાર ધડં મળે તો ૧૥૥ ભાર ૬ મણુનું શું ?
- ૬) રૂ. ૦૥૥૥ના ધા કાગળ મળે તો ૨૥ ધા ૧ તાવનું શું ?
- ૭) રૂ. ૦)૥૥૥ નું ૧ તસુ તો ગજનું શું ?
- ૮) એક તાવની દોઢ પાછ તો ૨ ધા ૪ તાવનું શું ?
- ૯) રૂ. ૨પર) ભાર કપાસ તો રૂ. ૭૩૥ નો કેટલો આવે ?
- ૧૦) રૂ. ૯૦) ભાર તો ૧૥ મણુ નું શું ?
- ૧૧) રૂ. ૭ર) ભાર તો ૨૥ મણુનું શું ?
- ૧૨) રૂ. ૮૧) ભાર તો રૂ. ૧૬૥૥નું કેટલું આવે ?
- ૧૩) રૂ. ૫૪૥ ભાર તો રૂ. ૧૧૥૥નું કેટલું ?

ગુજરાતની સાં ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૩ આના. [૩૯

- ૧૪) રૂ. ૭૬૫૫૫ ભાર તો ૦૫૫ કળશીનું થું ?
- ૧૫) માણીના રૂ. ૨૪) = તો ૧૫ માણી ૦૫ મથુનું થું ?
- ૧૬) રૂ. ૧૫૫૫ = ગજ તો ૦૫ ગજ ૫ તસુનું થું ?
- ૧૭) રૂ. ૧૩૨) ભાર તો ૨૫ મથુ ૫ શેરનું થું ?
- ૧૮) રૂ. ૨૫૫ ૨૫ ગજ છોટ તો ૨૫ તસુનું થું ?
- ૧૯) રૂ. ૨૫ નું એક વાર તો ૨૫ તસુનું થું ?
- ૨૦) રૂ. ૨૫ ગજ તો રૂ. ૦૫૫૫ નું કેટલું ?
- ૨૧) રૂ. ૨૫૫ ગજ તો રૂ. ૪૫૫૫૫ નું કેટલું ?
- ૨૨) રૂ. ૦) = નું ૧૫ તસુ તો ૧૫ ગજનું થું ?
- ૨૩) ૩ તસુના રૂ. ૦૫૫૫૫ તો ૩ ગજનું થું ?
- ૨૪) રૂ. ૦૫૫૫ ધા કાગળ મળે તો રૂ. ૦૫ ના કેટલા ?
- ૨૫) ૨ તાવની ૫ પાષ તો ૨ ધાનું થું ?
- ૨૬) રૂ. ૪૫)ના ૩ ભાર કાઢાં મળે તો રૂ. ૦૫૫૫૫ના કેટલા ?
- ૨૭) રૂ. ૭૬૫૫ ના ટાંક મોતી મળે તો ૫ રતીનું થું ?
- ૨૮) ૧૫ કળશીના રૂ. ૨૪૫૫ તો ૦૫ મથુનું થું ?
- ૨૯) રૂ. ૧૨૫૫ નું ૦૫૫ કળશી તો મથુનું થું ?
- ૩૦) રૂ. ૭૪૫ ગાલ્લી તો ૧૫ મથુનું થું ?
- ૩૧) ૧૫ શેર એલચીના રૂ. ૩૫૫૫ તો શેર ૦) = નું થું ?
- ૩૨) મોટા હારાના રૂ. ૭૨) તો ૦૫૫ મથુ ૫ શેરનું થું ?
- ૩૩) ૪ મહીનાના રૂ. ૨૫૫૫૫ તો ૫ દિવસનું થું ?
- ૩૪) ૫ દિવસના રૂ. ૧૫૫૫ તો ૦૫ વર્ષ ૧ માસનું થું ?
- ૩૫) રૂ. ૨૬૫ નુ ૦૫૫ ગાલ્લી ૧૫ મથુ તો રૂ. ૧૫૫૫ નું કેટલું ?
- ૩૬) ૧૫ મથુના રૂ. ૪૫૫૫ તો રૂ. ૧૧૨૫૫ નું કેટલું આવે ?
- ૩૭) રૂ. ૫૬૫ નું ૧૫ માણી તો ૨૫ શેરનું થું ?

૪૮ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

ગદિઆણો ને રતી; ધડી ને શેર; ભાર ને અધમણીઓ; માણી ને દશ શેર; ગજ ને ૦૧ તસુ; ધા ને ૦૧ તાવ; ટાંક ને ૦૧ રતી; પેનીવેટ ને ૦૧ ગ્રેન.

*ભારે એકમ ઉપરથી હલકા એકમની કિંમત:—

(૧) રૂપીઆથી ૪ ગણી પાઈ.	(૨) આનાથી ૦૧ ગણી પાઈ.
(૩) પૌંડથી ૫ ગણા પેન્સ.	(૪) શિલિંગ જેટલાજ ક્ષાર્ધિંગ.

+હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત:—

(૧) આનાથી ૩ ગણા રૂપીઆ.	(૨) પૈસાથી ૦૧૧ રૂપીઆ.
(૩) પાઈથી ૪ ગણા આના.	(૪) પેન્સથી ૪ ગણા શિલિંગ.
(૫) ક્ષાર્ધિંગ જેટલે શિલિંગ.	

૪૮ ના ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧. જેટલે રૂપીએ ગદિઆણો તેથી ચોગણી પાઈએ રતી.
૨. જેટલે રૂપીએ ધડી તેથી ચોગણી પાઈએ શેર.
૩. જેટલે આને ગદિઆણો તેથી ૦૧ ગણી પાઈએ રતી.
૪. જેટલે આને ધડી તેથી ૦૧ ગણી પાઈએ શેર.

મનોયત્ન ૧૫.

- ૧) રૂ. ૧૨ ગદિઆણો સોનું મળે તો રતીનું શું ?
- ૨) રૂ. ૧૧૧ ગદિઆણો નો ૧ રતીનું શું ?

*૪૮ ના ગુણોત્તરમાં ૨૪ ના ગુણોત્તરથી ૦૧ કિંમત.

૪૮ ના ગુણોત્તરમાં ૧૨ ના ગુણોત્તરથી ૦૧ કિંમત.

+૪^૧ટ ગુણોત્તરમાં ૩^૧૪ ગુણોત્તરથી અમણી કિંમત.

૪^૧ટ ગુણોત્તરમાં ૩^૧૪ ગુણોત્તરથી ચારગણી કિંમત.

- ૩) રૂ. ૦) ગદિઆણો તો ૩ રતીનું શું ?
- ૪) રૂ. ૭ા નું ગજ તો તસુનું શું ?
- ૫) રૂ. ૧ાના ધા કાગળ મળે તો ૧ તાવનું શું ?
- ૬) રૂ. ૦)નાના ૧૦ શેર બોર તો માણીનું શું ?
- ૭) ૦ા મણુ ઘડેની દળામણી રૂ. ૦)ના તો ભારની કેટલી ?
- ૮) રૂ. ૧૮ાા ધડી રૂ. મળે તો ૩ શેરનું શું ?
- ૯) ધડી રૂના રૂ. ૨૮ તો રૂ. ૩ા નું કેટલું ?
- ૧૦) રૂ. ૦)નું ૦ા રતી તો ટાંપનું શું ?
- ૧૧) રૂ. ૭રએ ગાલ્લી તો ૨૫ શેરનું શું ?
- ૧૨) રાા મણુનો રૂ. ૧) તો ૧ા શેરનું શું ?
- ૧૩) રાા શેરના રૂ. ૦)ના તો ૩ મણનું શું ?
- ૧૪) રૂ. ૨૭) માણી તો ૦ા મણનું શું ?
- ૧૫) ભારના રૂ. ૬૦ તો રૂ. ૧ા નું કેટલું ?
- ૧૬) રૂ. ૩૦ાાનું ભાર તો ૦ા મણનું શું ?
- ૧૭) ધડીના રૂ. ૧ાા તો ૦ા મણનું શું ?
- ૧૮) રૂ. ૧૨ાા માં ૧ા વસો જમીન મળે તો વીંધાનું શું ?
- ૧૯) રાા વસા જમીનનું ગણોત રૂ. ૦ાાના તો ૫ વીંધાનું શું ?
- ૨૦) રૂ. ૩ાાનું ૩ શેર તો રૂ. ૦)નું કેટલું ?
- ૨૧) રૂ. ૭)નું ૫ શેર તો ૬ મણનું શું ?
- ૨૨) રૂ. ૦)નું શેર તો રૂ. ૩ા નું કેટલું ?
- ૨૩) ૧ા શેરના રૂ. ૦ાના તો ૧ા મણનું શું ?
- ૨૪) રૂ. ૧૩ા ગદિઆણો તો રૂ. ૦ાાનું કેટલું ?
- ૨૫) રૂ. ૦)નાર પાછનું રતી તો ગદિઆણાનું શું ?
- ૨૬) રૂ. ૦)ના નું ૦ા તસુ તો રૂ. ૪ા નું કેટલું ?

૪૨] મુંબઈ ઇલાકાની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪૧ આના-

- ૨૭) રૂ. ૧૮ નું ૦૧ મણુ તો રૂ. ૬૩ નું કેટલું ?
 ૨૮) ૩ ભારના રૂ. ૨૭૦ તો ૦૧ મણુનું શું ?
 ૨૯) રૂ. ૦૧૮ નું મણુ તો રૂ. ૭૧ નું કેટલું ?
 ૩૦) ૧૧૧ મણુના રૂ. ૦૧૧૮ તો ૨૧ ગાલ્લી ૪૧૧ મણુનું શું ?
 ૩૧) રૂ. ૦૧૮ નું ૨૧૧ શેર તો ૩ મણુનું શું ?

૯૬ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો

તોડો ને રતી; ભાર ને દશશેર, માણી ને પાંચશેર; ધડી ને ૦૧ શેર; પેનીવેટ ને ૦૧ ગ્રેન.

*ભારે એકમ ઉપરથી હલકા એકમની કિંમત:—

- (૧) રૂપીઆથી બમણી પાછ; (૨) પૌંડથી અઢીગણા પેન્સ.
 (૩) શિલિંગથી અડધા ક્ષાર્ધિંગ.

× હલકા એકમ પરથી ભારે એકમની કિંમત.

- (૧) આનાથી ૬ ગણા રૂપીઆ. (૨) પૈસાથી દોઢ ગણા રૂપીઆ.
 (૩) પાઈથી અડધા રૂપીઆ. (૪) પેન્સથી આઠ ગણા શિલિંગ
 (૫) ક્ષાર્ધિંગથી બમણા શિલિંગ.

૯૬ ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુચીઓ.

- (૧) જોડલે રૂપીએ તોડો તેથી બમણી પાછએ રતી.

* ૯૬ના ગુણોત્તરનાં ૪૮ ના ગુણોત્તરથી અડધી કિંમત.

૯૬ના ગુણોત્તરમાં ૨૪ના ગુણોત્તરથી ૦૧ કિંમત.

૯૬ના ગુણોત્તરમાં ૧૨ના ગુણોત્તરથી આઠમા ભાગની કિંમત.

× ૯૬ ગુણોત્તરમાં ૪૮ ગુણોત્તરથી બમણી કિંમત.

” ” ૩૬ ” યોગણી ”

” ” ૬૩ ” ૮ ગણી ”

મનોયત્ન ૧૬.

- ૧) રૂ. ૨૪ તોલો તો ૧ રતીનું શું ?
- ૨) રૂ. ૨૫૫૫ તોલો તો ૨ રતીનું શું ?
- ૩) રૂ. ૧૨૬) ભાર તો ૦૧ મથુનું શું ?
- ૪) રૂ. ૨૧) માણી તો ૫ શેરનું શું ?
- ૫) ધડી રૂના રૂ. ૨૫) તો અચ્છેરનું રૂનું શું ?
- ૬) રૂ. ૧૫૫ તોલો તો ૨ વાકનું શું ?
- ૭) ભારના રૂ. ૧૩૨) તો ૨૧ મથુનું શું ?
- ૮) રૂ. ૦૧૫૫ રતી તો તોલાનું શું ?
- ૯) રતીના રૂ. ૦૧૫૫ તો તોલાનું શું ?
- ૧૦) રૂ. ૦)૦૧ ૧ પાઈનું રતી તો ૦૧૫૫ તોલાનું શું ?
- ૧૧) ૦૧ શેર રૂના રૂ. ૦૧૫૫ તો ધડીનું શું ?
- ૧૨) રૂ. ૪૫૫ એ ગજ તો ૦૧ તસુનું શું ?
- ૧૩) રૂ. ૧૧૨૫ ગાંધી તો ૧૨૫ શેરનું શું ?
- ૧૪) રૂ. ૪૭૫૫ ૩ ધડી તો ૧૫૫ શેરનું શું ?
- ૧૫) ભારના રૂ. ૭૩૫૫ તો ૦૧૫૫ મથુનું શું ?
- ૧૬) ૨૪ મથુના રૂ. ૭૩૫૫ તો ૦૧ મથુનું શું ?
- ૧૭) રૂ. ૦)૦૧ નું ૦૧૫૫ રતી તો ૧ ગદિઆણાનું શું ?
- ૧૮) ૧૨ મથુના રૂ. ૧૮૫૫૫ તો ૫ શેરનું શું ?
- ૧૯) રૂ. ૧૩૫૫૫ રીમ કાગળ તો રૂ. ૦૧૫૫૫ કેટલું ?
- ૨૦) રૂ. ૨૮૫૫૫ તોલો તો રૂ. ૧૫૫૫૫૫૫ કેટલું ?
- ૨૧) રૂ. ૧)નું ૧૨ શેર તો નવટાંકનું શું ?
- ૨૨) રૂ. ૦૧૫૫૫૫૫૫ રોજ તો ૩ માસ ૬ દિવસનું શું ?

૪૪] ત્રિવેદિ વા. પુસ્તક ચોથાના અર્થની નોટ સાત આના

- ૨૩) તસુના રૂ. ૦) ૩૥૥૥ તો ૪ ગજનું શું ?
૨૪) ૦૥ મણુના રૂ. ૦-૥૥ તો રૂ. ૩૭૥૥ નું કેટલું ?
૨૫) ૭ પાછનું ૦૥ મણુ તો રૂ. ૩૥૥ નું કેટલું ?
૨૬) રૂ. ૨૪,૦૦ માણી તો રૂ. ૦-૥૥ નું કેટલું ?
૨૭) ૫ શેરના રૂ. ૦) ૩૥૥૥ તો ૧૨ મણુનું શું ?
૨૮) રૂ. ૦-૥૥ ના ૫ તાવ તો રીમનો ભાવ શો ?
૨૯) રૂ. ૨૨૥૥ રીમ કાગળ તો ૫ તાવનું શું ?
૩૦) તોલાનો રૂ. ૧૥૥૥ તો રૂ. ૦૥ નું કેટલું ?
૩૧) રૂ. ૧) નું ૧૨ શેર મીઠું મળે તો શેર ૦) ૩૥૥૥ નું શું ?

પ્રકરણ ૫ મું.

૨૦ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

કોડી ને નંગ; ખાંડી ને મણુ; રીમ ને ધા; હાથ ને તસુ; વીંધુ ને વસો; ભાર ને ધડી; ટન ને હંદ્રવેટ.

ભારે એકમ ઉપરથી હલકા એકમની કિંમત:—

- ૧) રૂપીઆથી ૫ ગણા દોઢડા અથવા ૪ ગણા સુરતી પૈસા.
- ૨) આનાથી ૫ ગણી અદામ અથવા ૦૥ ગણા સુરતી પૈસા.
- ૩) પૌંડ જેટલાજ શિલિંગ.

ખીજી રીત—જેટલા રૂપીઆમાં ભારે પરિમાણ ૧ આવે તેટલાજ આનામાં હલકું પરિમાણ ૧ આવે.

હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત:—

- ૧) આનાથી ૧૥ ગણા રૂપીઆ. (૨) પૈસાથી ૫ ગણા આના.

(૩) શિલિંગ જેટલા પૈાંડ (૪) કાર્ધિંગથી ૫ ગણા પેન્સ
ખીજી રીત—જેટલા આનામાં હલકું પરિમાણ ૧ આવે તેટલાજ
રૂપીઆમાં ભારે પરિમાણ ૧ આવે.

૨૦ ના ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુચ્ચીઓ.

૧. જેટલે રૂપીએ કોડી તેથી ૫ ગણે દોઢડે નંગ.
૨. જેટલે રૂપીએ ખાંડી તેથી ૫ ગણે દોઢડે મણ.
૩. જેટલે રૂપીએ રીમ તેથી ૫ ગણે દોઢડે ધા.
૪. જેટલે રૂપીએ હાથ તેથી ૫ ગણે દોઢડે તસુ.
૫. જેટલે રૂપીએ વીંધુ તેથી ૫ ગણે દોઢડે વસો.
૬. જેટલે રૂપીએ વસો તેથી ૫ ગણે દોઢડે કાઠી.
૭. જેટલે રૂપીએ ભાર તેથી ૫ ગણે દોઢડે ધડી.
૮. જેટલે રૂપીએ ટન તેથી ૫ ગણે દોઢડે હંદ્રવેટ.

[૫. દોઢડા=૪ સુરતી પૈસા માટે ૫ ગણા દોઢડા અથવા ૪ ગણા સુરતી પૈસા]

૯. જેટલે આને કોડી તેથી ૫ ગણા બદામે નંગ.
૧૦. જેટલે આને ખાંડી તેથી ૫ ગણી બદામે મણ.
૧૧. જેટલે આને રીમ તેથી ૫ ગણી બદામે ધા.
૧૨. જેટલે આને હાથ તેથી ૫ ગણી બદામે તસુ.
૧૩. જેટલે આને વીંધુ તેથી ૫ ગણી બદામે વસો.
૧૪. જેટલે આને વસો તેથી ૫ ગણી બદામે કાઠી.
૧૫. જેટલે આને ભાર તેથી ૫ ગણી બદામે ધડી.
૧૬. જેટલે આને ટન તેથી ૫ ગણી બદામે હંદ્રવેટ.

મનોયત્ન ૧૭.

૧) રૂ. ૧૨૧૧ એ કુંડી પત્થર મળે તો ૧ નંગનું શું ?

૪૬] ગુજરાતની સાઠ ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ત્રણ આના.

- ૨) રૂ. ૨૫) ની ૨૦ વળી તો ૧ નંગનું શું ?
- ૩) રૂ. ૨૭૫ એ ખાંડી તો ૭ મણનું શું આપવું.
- ૪) હાથ મલમલના રૂ. ૦૮ તો તસુનું શું ?
- ૫) રૂ. ૧૫૫૦ મણ તો ખાંડીનું શું ?
- ૬) રૂ. ૦૮૫૫ની એક સ્લેટ તો ૫ ડઝન સ્લેટનું શું ?
- ૭) રૂ. ૦૮૫૫ તો એક તપ્તો મળે તો ૨૦ તું બેસે ?
- ૮) રૂ. ૮૪) એ ભાર તો ૫ ધડીનું શું ?
- ૯) રૂ. ૬૫૫ ૧૫ ધડી તો ૩ શેરનું શું ?
- ૧૦) રૂ. ૭૫) ખાંડી ચોખા મળે તો ૩૫ મણનું શું ?
- ૧૧) રૂ. ૬૭૫ ખાંડી જુવાર હોય તો રૂ. ૧૧૫ની કેટલી આવે ?
- ૧૨) રૂ. ૩૭૫ ખાંડી તો ૪૫ મણનું શું ?
- ૧૩) રૂ. ૮૫)ના ખાંડી ધડ મળે તો ૮૫૫ મણનું શું ?
- ૧૪) ૩૫૫ મણના રૂ. ૫૫૫ બેસે તો ખાંડીનું શું ?
- ૧૫) ખાંડીના રૂ. ૫૫૫ પડે તો રૂ. ૫૫૫માં કેટલું આવે ?
- ૧૬) રૂ. ૦૮૫૫ના મણ બેર મળે તો ૨૫ મણનું શું ?
- ૧૭) રૂ. ૦૮૫૫ની ૫ શેર આમલી મળે તો ૨૫ મણનું શું ?
- ૧૮) રૂ. ૭૫૫૫ વસો તો ૩૫ વસા ૫ ધડીનું શું ?
- ૧૯) રૂ. ૩૭૫૫ ખાંડી તો રૂ. ૭૫૩ પાછનું કેટલું ?
- ૨૦) રૂ. ૧૭૫ એ કોડી પથર મળે તો ૪ નંગનું શું ?
- ૨૧) રૂ. ૧૩૦) ભાર કપાસ મળે તો ૪ ધડીનું શું આપવું ?
- ૨૨) રૂ. ૫૫૫૫ રીમ તો ૧૭ ધાનું શું આપવું ?
- ૨૩) રૂ. ૪૫૫૫ રીમ તો ૧૦૫ ધાનું શું આપવું ?
- ૨૪) રૂ. ૦૮૫૫ ધા કાગળ મળે તો રીમનું શું ?

- ૨૫) રૂ. ૪૫) એ કોડી તો રૂ. ૬૫૫ માં કેટલા નંગ ?
 ૨૬) રૂ. ૬૫ ના કોડી પત્થર મળે તો રૂ. ૨૫૫૫ ના કેટલા ?
 ૨૭) ૩ પત્થરના રૂ. ૧૫૫૫૫૫ તો કોડીનો ભાવ શો ?
 ૨૮) રૂ. ૫૭૫ ના ૩ કોડી પત્થર આવે તો ૩ પત્થરનું શું ?
 ૨૯) ૩૫ વળીના રૂ. ૭) બેસે તો ૫ કોડીનું શું ?
 ૩૦) રૂ. ૦) ના ૪ નંગ તો ૪ કોડીનું શું ?
 ૩૧) રૂ. ૧૦૫૫ ની કોડી તો ૧૨ નંગનું શું ?
 ૩૨) રૂ. ૬૫ રીમ તો બે ધાનું શું ?
 ૩૩) ૧૫ હંદ્રવેટ પતરાંના રૂ. ૧૧૫ તો ટનનું શું ?
 ૩૪) રૂ. ૩૩૫૫૫૫ ૯ રીમ તો ૯ ધાનું શું ?
 ૩૫) રૂ. ૬૫ રીમ તો રૂ. ૦૫૫ ૦૫ માં કેટલા આવે ?

૪૦ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

શેર ને રૂપીઆભાર; મણ ને શેર; એકર ને ગુઠો, ૪૦ મણનો
 મુઠો ને મણ; ફર્લિંગ ને પોલ; રૂડ ને (પર્ય)

*ભારે એકમ પરથી હલકા એકમની કિંમત:—

- ૧) રૂપીઆથી અઢી ગણા દોકડા અથવા બમણા સુરતી પૈસા.
- ૨) આનાથી અઢી ગણી બદામ.

*હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત:—

- ૧) આનાથી અઢી ગણા રૂપીઆ. (૨) પૈસાથી દસ ગણા આના.
- ૩) શિલિંગથી બમણા પૌંડ (૪) ફર્લિંગથી ૧૦ ગણા પેન્સ.

*૪૦ ના ગુણોત્તરમાં ૨૦ના ગુણોત્તરથી અડધી કિંમત.

*૪૦ ગુણોત્તરથી રૂઠ ગુણોત્તરથી બમણી કિંમત.

૪૮] ચોથી ચોપડીના અર્થ સાડા સાત આના.

૪૦ના ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧. જોડે રૂપીએ શેર તેથી અઢી ગણે દોકડે રૂપીઆભાર.
૨. જોડે રૂપીએ મણુ તેથી અઢી ગણે દોકડે શેર.
૩. જોડે રૂપીએ મુડા તેથી અઢી ગણે દોકડે મણુ.
૪. જોડે રૂપીએ એકર તેથી અઢી ગણે દોકડે ગુંદો.
- [૨૥ દોકડા=૨ સુરતી પૈસા માટે અઢી ગણા દોકડા અથવા બમણા સુ. પૈસા.
૫. જોડે આને શેર તેથી અઢી ગણી બદામે રૂપીઆભાર.
૬. જોડે આને મણુ તેથી અઢી ગણી બદામે શેર.
૭. જોડે આને મુડા તેથી અઢી ગણી બદામે મણુ.
૮. જોડે આને એકર તેથી અઢી ગણી બદામે ગુંદો.

મનોયત્ન ૧૮.

- ૧) રૂ. ૨૥ એ શેર એલચી મળે તો ૧ રૂ. ભારતું શું ?
૧ નવટાંકતું શું ? ૧ અધોળતું શું ?
- ૨) રૂ. ૫)નું શેર કેસર મળે તો રૂ. ૦)નું કેટલું આવે ?
- ૩) રૂ. ૩૥ શેર હીંગ મળે તો અધોળતું શું ?
- ૪) ૦)ની રૂપીઆભાર એલચી આવી તો શેરનો ભાવ શો ?
- ૫) રૂ. ૧૥ શેર હીંગ મળે તો ૭ રૂપીઆભારતું શું ?
- ૬) રૂ. ૨૥ માં શેર ૦) હીંગ આવી તો ૨૥ શેરતું શું ?
- ૭) રૂ. ૦)નાના શેર ભીંડા મળે તો મણુતું શું ?
- ૮) રૂ. ૧) નું શેર ધી આવે તો રૂ. ૦)નું કેટલું ?
- ૯) રૂ. ૨૥ એ શેર એલચી તો રૂ. ૦)ની કેટલી આવે ?
- ૧૦) રૂ. ૨૥ એ શેર હીંગ હોય તો રૂ. ૦)ની કેટલી આવે ?

- ૧૧) ૩. ૪૨૧૧નું મળુ ધી મળે તો ૧૭ શેરનું શું ?
 ૧૨) ૨૧૧ શ્વેર ધીના ૩. ૨૧૧૧ આખ્યા તો મળનું શું ?
 ૧૩) ૩. ૩૮૧૧૧ એ મળુ ધી મળે તો ૭ શેરનું શું ?
 ૧૪) ૭ શેરના ૩. ૩૧૧૧૧ આખ્યા તો ૭ મળનું શું ?
 ૧૫) ૩. ૧૦૧૧ એ મળુ સોપારી મળે તો ૩. ૧૧૧૧૧ની કેટલી આવે ?
 ૧૬) ૩. ૦૧૧ મળુ વેગળુ મળે તો ૩. ૦)૧૧ કેટલાં ?
 ૧૭) ૩. ૩૧૧૧૧ મળુ ચોખા મળે તો ૩. ૧)૧૧૧ કેટલાં ?
 ૧૮) ૩. ૧)ની ૦૧૧ મળુ યાજરી મળે તો ૩. ૧)ની કેટલી ?
 ૧૯) ૩. ૧૨૧૧ એ માણી તો ૧૨ શેરનું શું ?
 ૨૦) ૩. ૩૧૧૧માં ૩ ડઝન ૪ નંગ તો ૧ નંગનું શું ?
 ૨૧) ૩. ૪૫) ભાર તો ૦૧૧ મળુ ૪ શેરનું શું ?
 ૨૨) રીમના ૩. ૨૧૧ તો ૪ ધાનું શું ?
 ૨૩) ૦૧૧ શેરના ૩. ૦)૧૧ તો ૦૧૧ મળનું શું આપવું ?
 ૨૪) ૩. ૮૫) ગાલ્લી તો ૦૧૧૧ મળનું શું ?
 ૨૫) સેંકડાના ૩. ૧૨૧૧ તો ૩. ૦૧૧૧૧ કેટલા નંગ ?
 ૨૬) ૩. ૩૭૧૧૧ હજાર તો ૨૫ નંગનું શું ?
 ૨૭) ૬ કોડીના ૩. ૧૮૧૧૧ તો ૩ નંગનું શું ?
 ૨૮) ૩. ૧૭ માં ૦૧૧ વસો તો ૧ વીંધાનું શું ?
 ૨૯) ૧૧૧૧ મળના ૩. ૨૧૧ તો ૧૧૧૧ શેરનું શું ?
 ૩૦) ૩. ૫૧૧૧૧ ૧૬૦ નંગ તો સવા એ આનાનાં કેટલાં ?

૧૦૦ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

સેંકડો ને નંગ; હજાર ને ૧૦ નંગ; ૧૦૦ મળના મુલો ને મળ.

૫૦] મુંબઈ ઇન્સાફની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪૧૧ આના.

× હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત:—

૧) રૂપીઆ તેટલાજ દોકડા. (૨) આના તેટલીજ અદામ.

* ભારે એકમ ઉપરથી હલકા એકમની કિંમત:—

૧) આનાથી સવા છ ગણા રૂપીઆ.

૨) પૈસાથી દોઢ ગણા રૂપીઆ ને તેટલાજ આના.

૩) શિશિંગથી ૫ ગણા પૌંડ (૪) કાર્ધિંગથી ૨૫ ગણા પેન્સ.

૧૦૦ ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુંચીઆ.

૧ તેટલે રૂપીએ સેકડો તેટલેજ દોકડે નંગ.

૨) તેટલે રૂપીએ મુઠો તેટલેજ દોકડે મણ.

૩) તેટલે રૂપીએ હજાર તેટલાજ દોકડાના ૧૦ નંગ.

૪) તેટલે આને સેકડો તેટલીજ અદામે નંગ.

૫) તેટલે આને મુઠો તેટલીજ અદામે મણ.

૬) તેટલે આને હજાર તેટલીજ અદામે ૧૦ નંગ.

મનોયત્ન ૧૯.

૧) રૂ. ૩૧ના હજાર માંગણેરી નળીઆં મળે તો ૧૦૦ શું ?

૨) રૂ. ૧૫) એ હજાર તો ૧૦ નંગનું શું ? ૧૦૦ નંગનું શું ?

૩) રૂ. ૩૧ એ હજાર તો ૫ આનાનાં કેટલાં ? રૂ. ૧૧૧નાં કેટલાં ?

× ૧૦૦ ગુણોત્તરમાં ૨૦ના ગુણોત્તરથી પાંચમા ભાગની કિંમત.

૧૦૦ ગુણોત્તરમાં ૪૦ના ગુણોત્તરથી અઢીમા ભાગની કિંમત.

* $\frac{૧}{૧૦૦}$ ગુણોત્તરમાં $\frac{૧}{૨૦}$ ગુણોત્તરથી પાંચ ગણી કિંમત.

$\frac{૧}{૧૦૦}$ ગુણોત્તરમાં $\frac{૧}{૪૦}$ ગુણોત્તરથી અઢીગણી કિંમત.

હિંદુસ્તાનની સાત ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪ આનાં. [૫૨

- ૪) ૩. જાન એ હમ્મર તો ૧૨ નંગનું શું ?
- ૫) ૩. ૧ાન, ૩ન, જાન, ૬ા, ૭ાન, ૯ા એ હમ્મર હોય તો ૧૦ નંગનું શું ? સેંકડાનું શું ?
- ૬) ૩. ૪૩ાા એ સેંકડો તો ૯૯ નંગનું શું ?
- ૭) ૩. ૬ા, ૧૨ાા, ૧૮ાા, ૨૫, ૩૧ા, ૩૭ા, એ સેંકડો તો ૧ નંગનું શું ? ૭૩ નંગનું શું ? હમ્મરનું શું ?
- ૮) ૩. ૧ાાાની એક સ્લેટ તો ૧૦૦ સ્લેટનું શું ?
- ૯) ૩. ૧ાનાના ૧૦ કેળાં તો સેંકડાનું શું ?
- ૧૦) ૧૨ પૈસાના ૧૦ કેળાં તો સેંકડાનું શું ?
- ૧૧) ૩. ૯ાના હમ્મર નળીયાં તો ૩. ૧ાાનાં કેટલાં ?
- ૧૨) ૩. ૭ાન સેંકડો તો ૪૫ નંગનું શું ?
- ૧૩) ૫ ટકા લેખે ૩. ૪૫નું ૧ વરસનું વ્યાજ શું ?
- ૧૪) ૩. ૨, ૮, ૧૦ ટકા લેખે ૩. ૧)નું ૧ વર્ષનું વ્યાજ શું ?
- ૧૫) ૪, ૫, ૮, ૧૨ આનાની તેરીખે ૩. ૫)નું ૧ વર્ષનું વ્યાજ શું ?
- ૧૬) ૩. ૫૦૦)નું ૧ વર્ષનું વ્યાજ ૩. ૨૫) થયું તો દર કેટલો ?
- ૧૭) ૧૦ રૂમાત્રના ૧૫ આા તો ૧૦૦૦ રૂમાત્રનું શું ?
- ૧૮) ૩. ૧૫)ના ૧૦૦ રૂમાત્ર તો ૩. ૧ાના કેટલા ?
- ૧૯) ૫ કુંડી કનકવાના ૩. ૬ા તો ૩. ૧ાના કેટલા ?
- ૨૦) ૩. ૨૬૨ાની ૫ ખાંડી તો મણનું શું ?
- ૨૧) ૩. ૯૩ાાએ ગાદી તો ૧૨ શેરનું શું ?
- ૨૨) ૩. ૧ાાના ૩ નંગ તો સેંકડાનું શું ?
- ૨૩) ૫ આનાના ૧૨ નંગ તો ૧૨૦૦ નંગનું શું ?
- ૨૪) ૩. ૩૭ા એ સેંકડો તો ૩. ૨ાના કેટલા નંગ ?

પર] ત્રિવેદિ વા. પુસ્તક ચોથાના અર્થની નોટ સાત આના

૨૫) ૩. ૧૧૨|| એ હજાર તો ૩ ૧)ના કેટલા નંગ ?

૨૬) ૩. ૫૬|| એ સેકરો તો ૩. ૩)ના કેટલા નંગ ?

૨૭) ૪ કેરીના ૩. ૧|| તો ૮૧ હજાર ૧ નંગનું શું ?

પ્રકરણ ૬.

૩૦ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

ગાંધી ને મણ; મહીનો ને દિવસ.

પહેલી રીત—ગાંધી કે મહીનાનો દર રૂપીઆ, આના કે પાંચમાં આપ્યો હોય અને તે દર સાડા સાતના પાના આંકમાં આવતો હોય તો સાડા સાતનો પા ભણવાથી હલકા એકમની કિંમત રૂપીઆ, આના કે. પાંચ આવશે. (આમાં સાડા સાતના પાનો આંક ખાસ ઉપયોગી છે.)

બીજી રીત—મહીનાના રૂપીઆ અને દિવસનો ગુણકાર કરી મીઠું ચઢાવી ત્રણ ભાગવાથી જવાબ દોઢા આવશે. જો એક વધે તો એક પાણ, અને જો વધે તો ભાગાકાર પર ત્રણ પાણ ચઢાવવી. આ રીત ગાંધીમાં પણ લાગુ પડશે.

ત્રીજી રીત—મહીનાના રૂપીઆ અને દિવસના ગુણકારથી અડધા આના અને અડધી સુરતી પાઈ જવાબ આવશે.

સવા સુરતી પાઈ=૧ પાઈ. પંદર સુરતી પાઈ=૧ આનો.

૩૦ ના ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧) નોટસે રૂપીએ ગાંધી તેટલાજ આનાનું ૧||| મણ ૫ શેર.

૨) નોટસે રૂપીએ ગાંધી તેટલાજ પૈસાનું ૧૮||| શેર.

- ૩) જોડે ૩પીએ ગાંધી તેડલીજ પાઈનું ૬૧ શેર.
- ૪) જોડે ૩પીએ ગાંધી તેડલાજ સુરતી પૈસાનું ૧૫ શેર.
- ૫) જોડે ૩પીએ ગાંધી તેડલાજ દોડડાનું ૧૨ શેર.
- ૬) જોડે ૩પીએ ગાંધી તેડલીજ બદામનું ૦૧૧૧ શેર.

હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત:—

- ૧) આનાથી બમણા ૩પીઆમાં બમણા આના ઓછા.
- ૨) પૈસાથી અડધા ૩પીઆમાં અડધા આના ઓછા.
- ૩) શિલિંગથી દોઢા પૌંડ (૪) પેન્સથી અઢી ગણા શિલિંગ.
- ૫) ફાર્થિંગથી ૭૧ ગણા પેન્સ.

મનોચત્ન ૨૦.

- ૧) રૂ. ૧૫) મહીનો તો ૧ દિવસનું શું ?
- ૨) રૂ. ૭૧નો મહીનો તો ૧૨ દિવસનું શું ?
- ૩) મહીનાનો પગાર રૂ. ૧૫) છે તેને ૨૭ દિવસનું શું મળશે ?
- ૪) રૂ. ૨૧ એ મહીનો તો ૧૨ દિવસનું શું ? ૬ દિવસનું શું ?
- ૫) રૂ. ૪૫૦૦૦ મહીનાનો પગાર છે તો ૨૯ દિવસનું શું ?
- ૬) તા. ૨૪-૫-૧૭ થી તા. ૬-૭-૧૭ સુધીનું રૂ. ૩૭૦૦૦ના પગારવાળાને શું આપવું ?
- ૭) રૂ. ૧૦૫ એ ગાંધી ઘડે મળે તો ૧૪ મણ ૧૨ શેરનું શું ?
- ૮) ગાંધી જીવારના રૂ. ૧૧૨૦૦ એસે તો ૪ મણ ૨૧ શેરનું શું ?
- ૯) દરરોજના રૂ. ૨૦૦૦૦ લેખે મહીનાનું શું મળશે ?
- ૧૦) રૂ. ૬૦૦૦ મહીના લેખે રૂ. ૧૦) પગારના મળ્યા ત્યારે કેટલા દિવસ નોકરી કરેલી ?
- ૧૧) રૂ. ૧૧૦૦૦૦ તો મહીનો તો ૧૧ મહીનો ૪ દિવસનું શું ?

૫૪] પાંચમી ચોપડીના “ડિક્ટેશન શિક્ષક ચાર આના.

- ૧૨) રૂ. ૬૭૫ ગાંધી મઠ મળે તો ૩૫૫ મળુ ૫ શેરનું શું ?
- ૧૩) ૩ દિવસનો પગાર રૂ. ૧૦૫૫ મળ્યા ત્યારે મહીનો કેટલાનો ?
- ૧૪) રૂ. ૯૫૫૫ મહીના લેખે રૂ. ૩૫૫ મેળવવાને કેટલા દિવસ નોકરી કરવી ?
- ૧૫) રૂ. ૪૫૫૫૫નું ૧૫૫ કળશી ૨ મળુ મળે તો ૯ મળુનું શું ?
- ૧૬) ૧૧ દિવસના રૂ. ૨૫૫૫૫ મળ્યા તો મહીનાનું શું ?
- ૧૭) ૭ દિવસના રૂ. ૩૫૫૫ મળે તો ૭ મહીનાનું શું ?
- ૧૮) રૂ. ૨૫૫૫૫ ૧૫૫ કુંડી કનકવા મળે તો ૭ નંગનું શું ?
- ૧૯) ૩ મળુના રૂ. ૧૬૫૫૫ તો ૪ શેરનું શું ?
- ૨૦) ૧૫ મળુના રૂ. ૧૫૫૫૫ તો ૦૫ મળુનું શું ?
- ૨૧) રૂ. ૫૫૫૫નું ૦૫૫ મળુ તો રૂ. ૦)૫૫ નું કેટલું ?
- ૨૨) રૂ. ૦)૫૫૫૫૫ ૨૫૫ ડઝન તો ૧ નંગનું શું ?
- ૨૩) રૂ. ૧૧૫૫માં ૫ ફુટ કીનારી મળે તો રૂ. ૦)૫૫ની કેટલી ?
- ૨૪) ૧૫ મળુના રૂ. ૭૫૫ તો ૨ શેરનું શું ?
- ૨૫) રૂ. ૩૬૫૫ ભાર તો ૦૫૫ મળુ ૨ શેરનું શું ?
- ૨૬) રીમના રૂ. ૧૬૫૫૫ તો ૧૬ તાવનું શું ?
- ૨૭) ૧૨૫ આનાનું ૭૫૫ ફુટ તો ૦૫ ફુટનું શું ?
- ૨૮) ૩ શેરના રૂ. ૧૫૫૫૫ તો ૨૫ મળુનું શું ?
- ૨૯) ૨ દિવસનો રૂ. ૧૫૫ તો રૂ. ૩૭૫૫ માં કેટલા દિવસ ?
- ૩૦) રૂ. ૫૬૫માં ૨૨૫૫ ગજ મળે તો રૂ. ૧૫૫૫૫માં કેટલું મળે ?
- ૩૧) રૂ. ૯૩)એ ગાંધી ઘઉં મળે તો ૦૫૫ મળુ ૭૫૫ શેરનું શું ?
- ૩૨) રૂ. ૫૨૫ એ ગાંધી જુવાર મળે તો ૦૫ મળુ ૮૫૫૫ શેરનું શું ?
- ૩૩) ૦૫ મળુ ૮૫૫૫ શેરનો રૂ. ૧)૫૫ તો ગાંધીનું શું ?
- ૩૪) ૧૨ શેર જુવારના રૂ. ૦૫૫૫ તો ગાંધીનું શું ?

ગુજરાતની સાં ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૩ આના. [૧૫

- ૩૫) ૭૨ા રૂપીએ ગાલ્લી તો ૧૫ શેરનું શું ?
 ૩૬) ૧૫ શેર ઘડના રૂ. ૧ાના તો ગાલ્લીનું શું ?
 ૩૭) ૬ા શેર મરયાનો રૂ. ૧) તો ગાલ્લીનું શું ?
 ૩૮) ૭૫ રૂપીએ ગાલ્લી આદુ મળે તો ૬ા શેરનું શું ?
 ૩૯) રૂ. ૪૭ાા ગાલ્લી તો રૂ. ૨ાાાાનું કેટલું ?
 ૪૦) રૂ. ૪૮એ ગાલ્લી તો રૂ. ૦ા નું કેટલું ?
 ૪૧) રૂ. ૧૫૨ાએ ગાલ્લી તો રૂ. ૧ાાના નું કેટલું ?
 ૪૨) રૂ. ૬૨ાએ ગાલ્લી તો રૂ. ૦ાા નું કેટલું ?
 ૪૩) ૧ાા મણુ ૫ શેરના રૂપીઆ ૬ાા તો ગાલ્લીનું શું ?

૧૨૦ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

ગાલ્લી ને દસશેરો; માણી ને ૪ શેરી; ભાર ને ૮ શેર.

× હસકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત:—

(૧) આનાથી ૭ા ગણા રૂપીઆ. (૨) પૈસાથી બમણા રૂપીઆમાં
 બમણા આના ઓઝા. (૩) પાઈથી દસ ગણા આના. (૪) શિક્ષિમથી
 ૬ ગણા પૌંડ. (૫) પેન્સથી અડધા પૌંડ.

મનોયત્ન ૨૧.

- ૧) રૂ. ૬૭ાએ ગાલ્લી તો ૦ા મણુનું શું ?
 ૨) ૧૦ શેરના રૂ. ૦ાા તો ગાલ્લીનો ભાવ શો ?

ટીપ:—૧૨૦ ના ગુણોત્તરમાં ૩૦ ના ગુણોત્તરથી ૦ા મણી કિંમત.

૧૨૦ ના ગુણોત્તરમાં ૪૦ ના ગુણોત્તરથી ૬ ગણી કિંમત.

× ૬૬૦ ગુણોત્તરમાં ૬૬ ગુણોત્તરથી યોગણી કિંમત.

૬૬૦ ગુણોત્તરમાં ૬૬ ગુણોત્તરથી ત્રણ ગણી કિંમત.

પક] ચોથી ચોપડીના અર્થ સાડા સાત આના.

- ૩) રૂ. ૦)૩૩૩૩નું ૫ શેર તો રૂ. ૨૮)૨૦નું કેટલું ?
- ૪) રૂ. ૩૬૦) ભાર તો ૮ શેરનું શું ?
- ૫) ૮ શેરના રૂ. ૧૧૧૧ તો ભારનું શું ?
- ૬) રૂ. ૯૬)ના ૧૨૦૦ નાણિયેર તો ૧૦ નાણિયેરનું શું ?
- ૭) રૂ. ૬૦૦)નું રૂ. ૧૫ વ્યાજ તો રૂ. ૫)નું વ્યાજ કેટલું ?
- ૮) રૂ. ૫૧૧)નું ૧૧૧ મણ તો ૦૧૧ શેરનું શું ?
- ૯) એક શેરના ૫ આના તો મણનું શું આપવું ?
- ૧૦) રૂ. ૩૭૧૧માં ૬ વીંધા ખેડાય તો ૧ વસાનું શું આપવું ?
- ૧૧) ગાંધીના રૂ. ૭૫) તો ૦૧ મણનું શું ?
- ૧૨) રૂ. ૭૧૧ વ્યાજ મેળવવાને રૂ. ૨૫૦ રોકવા તો રૂ. ૦૧૧ વ્યાજ મેળવવાને કેટલા રોકવા ?
- ૧૩) એક પૈસાનું ૦૧ શેર તો ૧૨ શેરનું શું ?
- ૧૪) માણીના રૂ. ૩૦) તો ૪ શેરનું શું ?
- ૧૫) ૭૧૧ શેરના રૂ. ૧૧૧૧૧ તો અધોળનું શું ?
- ૧૬) નવટાંકના રૂ. ૦)૩૩૩૩ તો ૧૫ શેરનું શું ?
- ૧૭) રૂ. ૩૯૧૧ એ ૧૦ ડઝન તો ૮ નંગનું શું ?
- ૧૮) ૦૧૧ મણ ૪ શેરના રૂ. ૩૧૧૧ તો ૩ ભારનું શું ?
- ૧૯) રૂ. ૩૦ તો મોટા હારો તો ૭ શેરનું શું ?
- ૨૦) ખેડીઆના રૂ. ૧૩૫) તો રૂ. ૧)૨૦નું કેટલું ?
- ૨૧) રૂ. ૦)૩૩૩૩નું ૦૧ શેર તો ૦૧૧૧ મણનું શું ?
- ૨૨) ૫ શેરના રૂ. ૦)૩૩૩૩ તો રૂ. ૧૫)માં કેટલું આવે ?
- ૨૩) પૈસાનું ૦૧ શેર તો રૂ. ૧૧૧૧૧નું કેટલું ?

૩૬૦ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

વર્ષ અને દિવસ.

*હલકા એકમથી ભારે એકમની કિંમત:—

- ૧) આનાથી ૨૨૥ ગણા રૂપીઆ.
- ૨) પૈસાથી છ ગણા રૂપીઆમાં છ ગણા આના ઓછા.
- ૩) પાઈથી બમણા રૂપીઆમાં બમણા આના ઓછા.
- ૪) શિલિંગથી ૧૮ ગણા પૌંડ. (૫) પેન્સથી દોઢ ગણા પૌંડ.
- ૬) હાર્થિંગથી છા ગણા શિલિંગ.

મનોયત્ન ૨૨.

- ૧) રૂ. ૧૮૦)નું વર્ષ તો ૧ દિવસનું શું ?
- ૨) વર્ષના રૂ. ૧૩૫) તો એક દિવસનું શું આપવું ?
- ૩) રૂ. ૪૫)નું વર્ષ તો ૫ દિવસનું શું ?
- ૪) રોજના ૭ આના તો વર્ષનો પગાર કેટલો ?
- ૫) રૂ. ૪૫)નું વર્ષ તો રૂ. ૧) ને માટે કેટલો વખત નોકરી કરવી ?
- ૬) પેન પૈસાની એક મળે છે રોજ ૧૥ પેન જોઈએ તો વર્ષમાં પેનનો ખર્ચ કેટલો થશે ?

ટીપ:—૩૬૦ ગુણોત્તરમાં ૩૦ ના ગુણોત્તરથી ૧૨મા ભાગની કિંમત.

૩૬૦ ગુણોત્તરમાં ૪૦ ના „ ૯મા ભાગની „

૩૬૦ ગુણોત્તરમાં ૧૨૦ના „ ૩મા ભાગની „

* ૩૬૦ ગુણોત્તરમાં ૩૬ ગુણોત્તરથી ૧૨ ગણી કિંમત.

„ „ ૪૦ „ ૯ ગણી કિંમત.

„ „ ૧૨૦ „ ૩ ગણી કિંમત.

૫૮] મુંબઈ ઈલાકાની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪૧ આના.

- ૭) રોજ રૂ. ૦)નાનું દૂધ લઈએ તો વર્ષમાં કેટલા રૂ.નું નોંધએ ?
- ૮) એક માણસ વરસમાં રૂ. ૬૩૦) કમાયો તેમાંથી તેણે રૂ. ૧૨૦) બચાવ્યા ત્યારે દરરોજ શું ખર્ચ્યું હશે ?
- ૯) ઘડિ ખાવાથી રૂ. ૧૧૧ નો વાર્ષિક ખર્ચ વધે છે ત્યારે દરરોજ કેટલો વધારે ખર્ચ થતો હશે ?
- ૧૦) ૩ દિવસમાં એ આના બચાવું તો ત્રણ વર્ષમાં શું બચશે ?
- ૧૧) ૩ માણસનો ૧ વર્ષનો ખર્ચ રૂ. ૬૭૫) થાય છે ત્યારે ૧ માણસનો એક દિવસનો ખર્ચ કેટલો પડ્યો ?
- ૧૨) રૂ. ૩૩૬) એક વરસ ચાલે તો રૂ. ૧૦૧૧ કેટલો વખત ચાલશે ?
- ૧૩) ૭ આના રોજ કમાઈ પાંચ આના ખર્ચ કરે તે વરસે શું બચાવશે ?
- ૧૪) રોજના રૂ. ૧૧૧૧ કમાઈ છું, જો વરસે રૂ. ૯૦) બચાવવા હોય તો દરરોજ કેટલો ખર્ચ કરવો ? અને શું બચાવવું ?
- ૧૫) ૧૨ માસમાં ૨૧ મણુ ઘડિ વપરાય છે તો ૭ દિવસમાં કેટલા વપરાશે ?
- ૧૬) રૂ. ૬૭૧૧માં ૬૧૧૧ મણુ સાકર મળે તો ૦૧૧૧ શેરનું શું આપવું પડે ?
- ૧૭) રૂ. ૧૦૮૦)નું વ્યાજ રૂ. ૪૫) તો રૂ. ૬૦)નું વ્યાજ કેટલું થાય ?
- ૧૮) રૂ. ૧૦૦)નું ૫ વરસનું વ્યાજ રૂ. ૪૫) થયું તો એ લેખે એક વરસનું ૯ આના વ્યાજ કેટલા રૂપીઆનું થાય ?

પ્રકરણ ૭ મું.

મનોયત્ન ૨૩ પરચુરણ લેખાં.

- ૧) રૂ. ૧૧નું ૧૨ શેર તો માણીનું શું ?
- ૨) ૦૧ મણુના રૂ. ૧૧૧૧ તો માણીનું શું ?

હિંદુસ્તાનની સા. ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪ આના, [૫૯

- ૩) ૦૧૧ ડઝનના રૂ. ૧) = તો ૦૧૧ ગ્રોસનું શું ?
- ૪) રૂ. ૧૧૧૧ના ૧૧ ડઝન રૂમાત્ર તો ૧૧૧ ગ્રોસનું શું ?
- ૫) રૂ. ૯૯ના ૯ કંપાસ બોક્સ તો ૦૧ ગ્રોસનું શું ?
- ૬) રૂ. ૦૧નું રતી સોનું તો તોલાનું શું ?
- ૭) ૧૨ શેર ચોખ્ખો રૂ. ૧) તો ૧૧૧ ખાંડીનું શું ?
- ૮) રતીના રૂ. ૦૧ના તો ગદિઆણાનું શું ?
- ૯) રૂ. ૬૧૧ ના ૩ ગ્રોસ તો ૦૧૧ ડઝન ૨ નંગનું શું ?
- ૧૦) ૫ શેર કપાસના રૂ. ૧૧૧ તો ૧૨ મણનું શું ?
- ૧૧) ૧૧ વાલનો રૂ. ૧) તો ૨૧૧ ગદિઆણાનું શું ?
- ૧૨) રૂ. ૪૪) એ મણ ધી મજે તો રૂ. પાનું કેટલું આવે ?
- ૧૩) રૂ. ૩૭૧ એ માણી તો ૦૧૧ મણ ૨ શેરનું શું ?
- ૧૪) ૦૧ મણ ૬ શેરના રૂ. ૦૧૧ તો ૦૧૧ બારનું શું ?
- ૧૫) ૧૧૧ કળશીના રૂ. ૩૭૧ તો રૂ. ૪૧૧નું કેટલું ?
- ૧૬) રૂ. ૭૧૧- કોથળો તો માણીનું શું ?
- ૧૭) રૂ. ૩૭૧- ગાલ્લી તો ૦૧૧ કળશી ૩ મણનું શું ?
- ૧૮) રૂ. ૨૫૧ એ તોસો તો ૨ રતીનું શું ?
- ૧૯) રૂ. ૨૮૧ તોસો તો ૩ વાલનું શું ?
- ૨૦) ૧૫ શેરના રૂ. ૩૭૧ તો ૧૧ શેરનું શું ?
- ૨૧) રૂ. ૦૧નું ૪ શેર તો ૨૧ મણ ૬ શેરનું શું ?
- ૨૨) રૂ. ૦૧૧ની ૯ શેર પાપડી તો રૂ. ૦૧ ની કેટલી ?
- ૨૩) ૫ કાગળના રૂ. ૦૧૧ ૦૧ તો ૫ ધાનું શું ?
- ૨૪) રૂ. ૧૩) = ગજ તો ૫ તમુનું શું ?
- ૨૫) રૂ. ૭૧નું ૧૫ શેર તો રૂ. ૦૧૧નું કેટલું ?

૬૦] ત્રિવેદિ વા. પુસ્તક ચોથાના અર્થની નોટ સાત આના

- ૨૬) ૨ા મણુ ૬ શેરના ૩. ૭ા તો ૮ શેરનું શું ?
 ૨૭) ૩. ૧ા ૧ાના પ નંગ તો ૨ ડઝનનું શું ?
 ૨૮) ૨૪ ચોપડીના ૩. ૧૩) ન તો ૩. ૧) નામાં કેટલી ચોપડી આવે ?
 ૨૯) ૧ મણુ ૮ શેરના ૩. ૧૬ા તો ૧ા શેરનું શું ?
 ૩૦) ૧ા તોલાના ૩. ૫૨ા તો ૧ા વાલનું શું ?
 ૩૧) ૩. ૧૩૫) ના ૧ા ખાંડી ચોખા તો ૧ા મણુનું શું ?
 ૩૨) ૨ા ડઝના ૩. ૧૬ા ન તો ૧ નંગનું શું ?
 ૩૩) ૩. ૫૩ ન મહીનો તો ૭ દિવસનું શું ?
 ૩૪) ૩. ૨ા એ ડઝન તો ૭ નંગનું શું ?
 ૩૫) ૩. ૫ એ ધા તો ૧૧ તાવનું શું ?
 ૩૬) ૩. ૧૦ ના ૨ પાછએ ખાંડી તો ૯ મણુનું શું ?
 ૩૭) ૩. ૧૨ા એ મહીનો તો ૯ દિવસનું શું ?
 ૩૮) ૩. ૮૦) એ ગાલ્લી તો ૭ મણુનું શું ?
 ૩૯) ૩. ૪ા ન કુંડી તો ૭ નંગનું શું ?
 ૪૦) ૩. ૧૮ા ના ૨ પાછનું ૭ મણુ તો ગાલ્લીનું શું ?
 ૪૧) ૩. ૪ા ન ૧ પાછના ૧૧ નંગ તો ૧ ડઝનનું શું ?
 ૪૨) ૩. ૪ા ના ૬ મણુ તો ૨ા માણીનું શું ?
 ૪૩) ૧૧ નંગના ૩. ૨ા ૧ા ૨ પાછ તો કુંડીનું શું ?
 ૪૪) ૩. ૧૧ા ન ૨ પાછની ૭ કેરી તો ૧ા ડઝનું શું ?
 ૪૫) ૩. ૯ા ન ૧ પાછનું ૭ મણુ તો ૧ા ભારનું શું ?
 ૪૬) ૫ તસુના ૩. ૧) ના તો ગજનું શું ?
 ૪૭) ૩. ૩૨ા એ મહીનો તો ૯ દિવસનું શું ?
 ૪૮) ૩. ૧૧૪ા ન ગાલ્લી તો ૬ મણુનું શું ?

- ૪૯) ૪ શેરના રૂ. ૦૦૦૦ ૧ પાછ તો ૧ મણુ ૮ શેરનું શું ?
 ૫૦) રૂ. ૧૧૭)એ ભાર તો ૩ મણુનું શું ?
 ૫૧) રૂ. ૧૩૫)એ ગાલ્લી તો ૧૦૦ મણુનું શું ?
 ૫૨) રૂ. ૪૦)એ મહીનો તો ૧૦ મહીનો ૨૦૦ દિવસનું શું ?
 ૫૩) રૂ. ૪૦)એ મહીનો તો ૮ દિવસનું શું ?
 ૫૪) રૂ. ૬)એ શેર તો ૧૦૦ પાશેરનું શું ?
 ૫૫) ૭ નંગના રૂ. ૦)૦૦૦૦ તો ૧૧૦૦ ડઝન ૨ નંગનું શું ?
 ૫૬) રૂ. ૩૭૦)એ માણી તો રૂ. ૨૦૦૦ કુટલું ?
 ૫૭) રૂ. ૬૭૦) મહીનો તો ૮ દિવસનું શું ?
 ૫૮) ૩૨ શેર પાપડીનો રૂ. ૧૦ તો રૂ. ૧૫૦ની કુટલી ?
 ૫૯) રૂ. ૩૭૦)એ સેકડો તો ૬૦ નંગનું શું ?
 ૬૦) રૂ. ૭૮૦)એ ભાર તો ૧૪ મણુનું શું ?
 ૬૧) રૂ. ૨)એ ડઝન તો ૭ નંગનું શું ?
 ૬૨) રૂ. ૫૩)એ ખાંડી તો ૧૦૦ મણુનું શું ?
 ૬૩) વારના રૂ. ૪૦૦ તો ૪ ગજ ૪ તસુનું શું ?
 ૬૪) રૂ. ૩૭૦)ની કોડી તો રૂ. ૭૦૦૦ કુટલા નંગ ?
 ૬૫) એક મણુના રૂ. ૧૦૦૦૦૦ તો રૂ. ૪૫૦૦૦૦ કુટલું ?
 ૬૬) ૧૦૦૦ મણુ ૫ શેરના રૂ. ૨૦૦૦૦૦૦ તો ગાલ્લીનું શું ?
 ૬૭) રૂ. ૭૪૦)એ ગાલ્લી તો ૧૦ મણુનું શું ?
 ૬૮) રૂ. ૩૭૦)એ ગજ તો ૫ તસુનું શું ?
 ૬૯) ધડી રૂના રૂ. ૪) તો ૩ શેરનું શું ?
 ૭૦) રૂ. ૭૬૦)એ ગાલ્લી તો ૪ મણુનું શું ?
 ૭૧) ૧૦૦ ખાંડીના રૂ. ૨૨૦૦૦૦૦ તો ૩ મણુનું શું ?

૬૨] ગુજરાતની સાં ભૂગોળની પ્રત્નોત્તરમાળા ત્રણ આના.

- ૭૨) ૩. ૩૪)એ મળ ધી મળે તો ૧૧ શેરનું શું ?
 ૭૩) ૩. ૮૦)એ બેડીઉં તો ૩૨ શેરનું શું ?
 ૭૪) ૩. ૩૭૫)એ ગાલ્લી તો ૧૧૧ મણ ૫ શેરનું શું ?
 ૭૫) ૩. ૨૫)એ ખાંડી તો ૧૧૧૧ મણ ૨૧૧ શેરનું શું ?
 ૭૬) ૩. ૫૨૧)એ ગાલ્લી તો ૧૧૧૧ મણ ૫ શેરનું શું ?
 ૭૭) ૩. ૧૦૫)નું ૧૧૧ ખાંડી તો ૧૧૧૧ મણ ૫ શેરનું શું ?
 ૭૮) ૩. ૧૪૦)એ ખાંડી તો ૧૧૧ મણ ૫ શેરનું શું ?
 ૭૯) ૩. ૪૧)એ ગજ તો ૫ તસુનું શું ?
 ૮૦) ૩. ૨૦૫૧) માં ૧૩૭ દિવસ તો વરસનું શું ?
 ૮૧) ૩. ૧૧)એ શેર તો ૩ રૂપીઆભારનું શું ?
 ૮૨) ૩. ૨૧૬) ભાર તો ૧૧૧ મણનું શું ?
 ૮૩) ૩. ૨૧)નાનું ૧૧૧૧ મણ ૫ શેર તો ૩૧૧ મણનું શું ?
 ૮૪) ૩. ૨૯)એ તોલો તો ૩૧૧૧ તોલો ૨ વાલનું શું ?
 ૮૫) ૩. ૪૭૧)એ ગાલ્લી તો ૨૧૧ મણનું શું ?
 ૮૬) વરસના ૩. ૧૧૨૧) તો ૩. ૧૧૧૧)માં કેટલા દિવસ ?
 ૮૭) ૩. ૭૫)એ ગાલ્લી તો ૨૧૧ મણ ૫ શેરનું શું ?
 ૮૮) ૩. ૩૭૧)નું ૧૧૧ તોલો તો ૩. ૩૧૧૧) નું કેટલું ?
 ૮૯) ૫ વાલના ૩. ૩૧૧૧) તો તોલોનું શું ?
 ૯૦) ૩. ૫૧૧૧)એ મણ તો ૧૧૧ મણનું શું ?
 ૯૧) ૩. ૪૧૧)ના ૬૪) નંગ તો ૪ નંગનું શું ?
 ૯૨) ૧૫ જમરખના ૩. ૦) તો ૩. ૪૧) ના કેટલાં ?
 ૯૩) ૩. ૮૫)એ ડળશી તો ૧ મણનું શું ?
 ૯૪) ૩. ૨૫૧)એ ૧ ગ્રાસ તો ૭ નંગનું શું ?

- ૯૫) ૩ ટોપીના ૩. ૭ા તો ૬ ડઝનનું શું ?
 ૯૬) ૧૩૭ દિવસના ૩. ૪૧૧) તો વરસનું શું ?
 ૯૭) ૩. ૩૮૧૧૧ ગજ તો ૧ તસુનું શું ?
 ૯૮) ૩. ૫૨૧૧માં ૬૦ દિવસ તો ૧૧૧ દિવસનું શું ?
 ૯૯) ૩. ૫૪૦)નું વરસ તો ૩૧ માસ ૨ દિવસનું શું ?
 ૧૦૦) ૩. ૧૭૫) ખાંડી તો ૫૧ મણનું શું ?
 ૧૦૧) ૩. ૯૭૧ એ ગાંધી તો ૩૧ મણનું શું ?
 ૧૦૨) ૩. ૧૫ શેરના ૩. ૦૮ તો ૪ મણ ૫ શેરનું શું ?
 ૧૦૩) ૩. ૧૧૨) બાર તો ૫ શેરનું શું ?
 ૧૦૪) ૩. ૧૨૧ એ કુંડી તો ૩. ૩૧૧ ના કેટલા નંગ ?
 ૧૦૫) ૩. ૭૫) ગાંધી તો ૩. ૧૨૧ નું કેટલું ?
 ૧૦૬) ૩. ૨૧૮ ડઝન તો ૭ નંગનું શું ?
 ૧૦૭) ૭ કેરીના ૩. ૧)ના તો ૮૧ ડઝન ૧ નંગનું શું ?
 ૧૦૮) ૩. ૪૩૧૧ એ મણ તો ૧૧૧ મણ ૨૧ શેરનું શું ?
 ૧૦૯) ૩. ૭૧ શેરના ૩. ૨૧૧ તો મણનું શું ?
 ૧૧૦) ૧૧૧ શેરના ૩. ૦૧૦૧ તો સવાપાંચ મણનું શું ?
 ૧૧૧) ૩. ૧)નાનું ૩૧ શેર તો ૮૧ મણનું શું ?
 ૧૧૨) ૩. ૦૧૧૧ના ૩૨ કેળાં તે ૩. ૦૧૧૧ ના કેટલા ?
 ૧૧૩) ૧૧૧ તોલાના ૩. ૩૭૧ તો ૩. ૦૧૧૧નું કેટલું ?
 ૧૧૪) ૪ ડઝનનો ૩. ૧૧૧ તો ૩. ૩૬) ના કેટલા નંગ ?
 ૧૧૫) ૩. ૩૧૧નું ૧૧૧ મણ ૨૧ શેર તો ૩. ૦૧૧નું કેટલું ?
 ૧૧૬) ૩. ૦)ના ૩ નંગ તો ૩. ૯) ના કેટલા નંગ ?
 ૧૧૭) ૩. ૦)નાની ૪ પેનશીઝ તો ૩. ૧૧૧ ની કેટલી ?

- ૧૧૮) ૦ા વાલ સોનાના ૩. ૦ન્ના તો તોલાનું શું ?
 ૧૧૯) ૦ા શેરનો ૩. ૦)૦ તો ૧ા ૩પીઆનું કેટલું ?
 ૧૨૦) ૩. ૧ાનું શેર૦ાન્ તો ૧ા મણુ ૨ા શેરનું શું ?
 ૧૨૧) ૨ શેરના ૩. ૦ન્ના ૩. ૪૦ા નું કેટલું ?
 ૧૨૨) ૦ા ડઝનના ૩. ૦)ન્ તો ૧ા ઓસનું શું ?
 ૧૨૩) ૩. ૧૧ાની ૧૬ ડઝન પેનશીલ મળે તો ૪ નંગનું શું ?
 ૧૨૪) ૩. ૩૭ા નું ૧ા તોફો તો ૧ા રતીનું શું ?
 ૧૨૫) ૧ મણુ ૮ શેરનો ૩. ૧ા તો ૦ા શેરનું શું ?
 ૧૨૬) ૩. ૦)ન્નું શેર૦ાન્ તો ૧ા મણુ ૨ા શેરનું શું ?
 ૧૨૭) ૪ાા મણુ ૨ શેરના ૩. ૩૭ા તો ૨ શેરનું શું ?
 ૧૨૮) ૩. ૯)ની ૧ા ઓસ પેનસીલ મળે તો ૩. ૦)ન્ની કેટલી ?
 ૧૨૯) ૪ પેનશીલના ૩. ૦)ન્ના તો ૧૯૨ પેનશીલ શું ?
 ૧૩૦) ૩. ૧૦ાનું ૭ મણુ તો ૩. ૦ાન્નાનું કેટલું ?
 ૧૩૧) ૭ શેરના ૩. ૦ન્ના તો ૪ મણુ ૮ શેરનું શું ?
 ૧૩૨) ૩. ૪૦) મહીનો તો ૧૨ દિવસનું શું ?
 ૧૩૩) ૩. ૩)ન્નું ૩ મણુ ૫ શેર તો ૩. ૦)ન્ના નું કેટલું ?
 ૧૩૪) ૩. ૨૨ાનું ૧૩ા મણુ તો ૦ા મણુ ૨ા શેરનું શું ?
 ૧૩૫) ૧ મણુ ૫ શેરના ૩. ૧ાન્ તો ૩. ૧૩ા નું કેટલું ?
 ૧૩૬) સેંકડાના ૩. ૧૮ાા તો ૩. ૧૪)ન્ના કેટલાં નંગ ?
 ૧૩૭) ૩. ૮૫નું ૧ાા કળશી ૨ મણુ તો ૦ા મણુ ૭ા શેરનું શું ?
 ૧૩૮) ૩. ૧ા શેરના ૩. ૦ન્ના તો ૩ા મણુનું શું ?
 ૧૩૯) ૧ા રીમના ૩. ૨૧ા તો ૦ા ધાનું શું ?
 ૧૪૦) ૩. ૦ા૦ ૧ પાછએ શેર તો ૨૪ ૩પીઆમારનું શું ?

- ૧૪૧) ૨પા માણી તો ૩. રાનાનું કેટલું ?
 ૧૪૨) ૩ મણના ૩. ૧)ના તો ૩. જાનાનું કેટલું ?
 ૧૪૩) ૩. ૦)ના ના ૩ નંગ તો ૭ા ડઝનનું શું ?
 ૧૪૪) ૩. જાએ શેર તો ૩. ૦નાનું કેટલું ?
 ૧૪૫) ૩. ૧૦૦ તો મહીતો તો ૯ દિવસનું શું ?
 ૧૪૬) ૩. ૦ાનાનું ૭ શેર તો ૩. ૩પાનું કેટલું ?
 ૧૪૭) ૧ા મણના ૩. ૨ા તો ૧૨ મણનું શું ?
 ૧૪૮) ૩. ૦)નાનું ૬ા શેર તો ૪ મણ ૫ શેરનું શું ?
 ૧૪૯) ૧ાનાનું ૧ા શેર તો ૩ાા મણનું શું ?
 ૧૫૦) ૩. ૨ાનું ગજ તો ૩ તસુનું શું ?
 ૧૫૧) ૩. ૫ટાનું ૧૨ મણ તો ૩. ૨ાનાનું કેટલું ?
 ૧૫૨) ૩. ૧૩) ડઝન તો ૭ નંગનું શું ?
 ૧૫૩) ૩. ૪૬ાના ગાંધી તો ૩. જાનાનું કેટલું ?
 ૧૫૪) ૩૭ા માણી તો ૩. ૦ાાનાનું કેટલું ?
 ૧૫૫) ૦ાા મણ ૨ શેરના ૩. ૧)ના તો ૮૦ મણના કેટલા રૂપીઆ ?
 ૧૫૬) ૩. ૦ાના ડઝન તો ૩. ૨૨ાના કેટલા ડઝન ?
 ૧૫૭) ૩. ૨ાએ શેર તો ૧ા પાશેરનું શું ?
 ૧૫૮) ૩. ૦)નાની ૩ કેરી તો ૧૪ કેરીનું શું ?
 ૧૫૯) ૩. ૧૬) એ મણ તો શેરનાનાનું શું આપવું ?
 ૧૬૦) ૩. ૧૯) એ મણ તો શેર ૦નાનું શું ?
 ૧૬૧) ૨ ડઝન ૫ નંગના ૩. ૫ાના તો ડઝનનું શું ?
 ૧૬૨) ૦ાા કગશીના ૩. ૩૧ા તો ૩. ૩૦ાનાનું કેટલું ?
 ૧૬૩) ૩. ૩૧ાના માણી તો ૩. ૭ાાનાનું કેટલું ?
 ૧૬૪) ૩. ૧૧૭) ભાર તો ૩. ૧ાનાનું કેટલું ?

૬૬] સુંબઘ ઇલાકાની ભુગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ઠા આના.

- ૧૬૫) રૂ. ૫૬૧ નું ૧૧૧ ખાંડી તો ૦૧૧ મણુ ૭૧૧ શેરનું શું ?
- ૧૬૬) રૂ. ૪૫) ઓસ તો ૨૧૧ ડઝન ૪ નંગનું શું ?
- ૧૬૭) રૂ. ૭૫) હમર તો ૧૨૫ નંગનું શું ?
- ૧૬૮) રૂ. ૧)માં ૩ મણુ ધડે દળાય તો રૂ. ૦૧૧માં કેટલા દળાય ?
- ૧૬૯) રૂ. ૨)નું મીઠું ૨૧૧ માસ ૫ દિવસ ચાલે તો બે આનાનું કેટલો વખત ચાલે ?
- ૧૭૦) રૂ. ૧)નું ૩ ગજ તો રૂ. ૦)નું કેટલું ?
- ૧૭૧) ૨૧ ગજના રૂ. ૧)૧ તો ૦૧૧ ગજ ૧૧૧ તસુનું શું ?
- ૧૭૨) રૂ. ૨૮૧૧૧ તોલો તો ૨૮૧૧૧ તોલાનું શું ?
- ૧૭૩) રૂ. ૧૨ આનાની તેરીબે રૂ. ૧૫નું ૧૦ માસનું વ્યાજનું શું ?
- ૧૭૪) રૂ. ૧૨૧૧૧ ૧૦૦ નાણિએર તો રૂ. ૯)૧નાં કેટલાં ?
- ૧૭૫) રૂ. ૭૧૧ તોલા ૭૧૧ વાલ ૦૧૧ રતીનું શું ?
- ૧૭૬) ગાધી જુવારના રૂ. ૧૩૫) તો રૂ. ૧૧૧૧ની કેટલી ?
- ૧૭૭) ૮ રમાતના રૂ. ૨૫૧૧ તો રૂ. ૧૫૧૧૧ના કેટલા રમાલ ?
- ૧૭૮) રૂ. ૭૮)૧ની ખાંડી તો ૧૨ મણુનું શું ?
- ૧૭૯) ૭૨૧૧ એ ખાંડી તો ૩૧૧ મણુનું શું ?
- ૧૮૦) ૩ મણુના રૂ. ૧૨૧૧૦ તો ખાંડીનો ભાવ શો ?
- ૧૮૧) રૂ. ૩૫)માં ૩ રીમ કાગળ આવે તો રૂ. ૦૧૧૧ના કેટલા આવે ?
- ૧૮૨) ૨૧૧એ મણુ વેગણુ મળે તો રૂ. ૦૧૧ના કેટલા આવે ?
- ૧૮૩) રૂ. ૧) નું ૦૧૧ શેર થી મળે તો રૂ. ૦૧૧નું કેટલું આવે ?
- ૧૮૪) રૂ. ૧)ની ૧૧૧ શેર બરશી મળે તો ૧૧૧ પાશેરનું શું ?
- ૧૮૫) ૩ શેર સોપારીનો રૂ. ૧) તો રૂ. ૧૧૧૧ પાઇની કેટલી ?
- ૧૮૬) ૧૦૦) પેનનો રૂ. ૧૧૧ તો રૂ. ૦૧૧ની કેટલી ?
- ૧૮૭) ૧૧૧ મણુ ૫ શેરના રૂ. ૧)૧૧૧ તો ૩૧૧ મણુનું શું ?

હિંદુસ્તાનની સાઠ ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪ અધ્યાય. [૬૦]

- ૧૮૮) ૩. ૯૩૧૧નું ૨૫૦ ગજ તો ૩. ૦૧૧૧નું કેટલું ?
- ૧૮૯) ૩. ૩૧૧નું ૧૫૦ ગજ તો ૩. ૩)નું કેટલું ?
- ૧૯૦) ૩. ૧૧૧૧ના ૧૫ નંગ તો કુડીનું ? સેકડાનું શું ?
- ૧૯૧) ૩. ૨)ની આમલી વરસ ચાલે તો ૩. ૦)ના ૧ પાછની કેટલો વખત ચાલશે ?
- ૧૯૨) ૪મહીનામાં ૩. ૧૧૧ની સોપારી ખપે તો ૫ દિવસમાં કેટલાની ખપે ?
- ૧૯૩) ૭૧ શેર ધીના ૩. ૧૦) તો ૩. ૦૧નું કેટલું ?
- ૧૯૪) ૩. ૦)નામાં ૨ પેનસીલ મળે તો ૩. ૧૧૧માં કેટલી આવે ?
- ૧૯૫) ૩. ૬૭૧ના મહીના લેખે ૩. ૨૦૧ કેટલા દિવસના મળશે ?
- ૧૯૬) ૩. ૫) માટે ૩ દિવસ નોકરી કરવી તો ૩. ૪૫) માટે કેટલા દિવસ કરવી ?
- ૧૯૭) ૩. ૧૨૧નું ૨૧ મણુ તો ૩. ૦)નું કેટલું ?
- ૧૯૮) ૨૧ મણુ કારેલાના ૩. ૫૧૧ તો ૨૧ ખાંડીનું શું ?
- ૧૯૯) ૩. ૧૨૧ની ૧૧૧ વાર ખનાત મળે તો ૩. ૧૧૧ની કેટલી આવે ?
- ૨૦૦) ૩. ૧)માં ૦૧૧ શેર ધી આવ્યું તો ૩. ૦)નું કેટલું ધી આવશે ?
- ૨૦૧) ૩. ૩૭૧નું માણી તો ગાદીનું શું ? ૩. ૧૫૧૧નું કેટલું આવે ?
- ૨૦૨) આઠ આનાની તેરીખે ૩. ૩૫નું ૫ માસનું વ્યાજ શું ?
- ૨૦૩) ૬ ટકા લેખે ૩. ૩૫નું ૫ માસનું વ્યાજ શું ?
- ૨૦૪) ૬ આનાની તેરીખે ૩. ૬૫૦નું ૨૧ વરસનું વ્યાજ શું ?
- ૨૦૫) ૮ પાછની ૨ દીવાસળીની પેટી મળે તો ૩. ૪)ની કેટલી આવે ?
- ૨૦૬) ૩. ૧૫૦નું વરસ તો ૩ માસ ૩ દિવસનું શું ?
- ૨૦૭) ૩. ૭૫)નો મહીનો તો ૨૯ દિવસનું શું ? ૩. ૧૫) માટે કેટલા દિવસ નોકરી કરવી ?
- ૨૦૮) ૩. ૭૧૧નાનો મહીનો તો ૨૪ દિવસનું શું ?
- ૨૦૯) ૩. ૨)નાએ મણુ તો ૩૭૧માં કેટલા મણુ આવશે ?
- ૨૧૦) ૩. ૧૧ માં ૫ દિવસ તો ૩. ૩૬) માં કેટલા મહીના ?

૬૮) ચોથી ચોપડીના “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ચાર આના.

- ૨૧૧) ૩. ૫૧એ ખાંડી તો ૩. ૬૧નાનું કેટલું આવે ?
- ૨૧૨) ૩. ૪૬૧૧૧નો મહીનો તો ૭ દિવસનું શું ?
- ૨૧૩) ૩. ૬૧૧૧૧નો મહીનો તો ૧૭ દિવસનું શું ?
- ૨૧૪) ૩. દર પૌંડે ૪ પેન્સ પ્રમાણે ૭૦ પૌંડ કર ભરે છે તેની કુલ આવક કેટલી અને ચોક્ખી આવક કેટલી ?
- ૨૧૫) ૩. ૮૭૦૦ હજાર તો ૧૨૫ નંગનું શું ?
- ૨૧૬) ૩. ૬૨૦૦ હજાર તો ૮૭૫ નંગનું શું ?
- ૨૧૭) ૩. ૩૧૦ હજાર તો ૬૨૫ નંગનું શું ?
- ૨૧૮ ૩. ૯૩૦૦ હજાર તો ૦૦ સેંકડાનું શું ?
- ૨૧૯) ૩. ૫૭) ઉપર ૩. ૧) કર આપવો પડે તો એ લેખે ૩. ૧૯) કર કેટલી પેદાશ પર આપવો પડે ?
- ૨૨૦) એક રૂપીએ ચાર પાછ કર આપતાં મારી પાસે ૩. ૪૭)ની ચોક્ખી પેદાશ રહે તો કુલ પેદાશ કેટલી ? અને કર કેટલો મર્યો ?
- ૨૨૧) આઠ આનાની તેરીએ ૩. ૭૫)નું ૫ માસનું વ્યાજ શું ?
- ૨૨૨) રોજ ૩. ૦૦૦નું શાક જોઇએ તો વરસમાં કેટલાનું શાક જોઇએ ?
- ૨૨૩) ૩ ગજ દોટીનો ૩. ૧) તો ૩. ૦૦૦ની કેટલી આવે ?
- ૨૨૪) ૩. ૭૫) એ ખાંડી તો ૩ મણનું શું ?
- ૨૨૫) ૩. ૬૦૦૦ ખાંડી તો ૩ મણનું શું ?
- ૨૨૬) ૧૨ ભિખારીને ૩. ૧) આપ્યા તો એ લેખે ૭ ભિખારીને શું આપવું ?
- ૨૨૭) ૩. ૧૫૦૦ પગારદાર જુલાઇ માસમાં ૭ દિવસ ગેરહાજર રહ્યા તો એ માસમાં તેને શું મળશે ?
- ૨૨૮) ૩. ૪૮ એ ખાંડી તો ૬૦૦ મણ ૫ શેરનું શું ?
- ૨૨૯) ૩. ૧૬૦૦ નો મહીનો તો ૨૦૦ દિવસનું શું આપવું ?
- સમાપ્ત.**

—: અધાપિ બહાર ન પડેલાં એવાં પુસ્તકો :—

પ્રશ્નોત્તરમાળા

ગુજરાતની સામાન્ય ભૂગોળની ત્રણ આના.
મુંબઈ ઇજ્ઞાકાની ભૂગોળની સાડા ચાર આના.
હિંદુસ્તાનની સામાન્ય ભૂગોળની ચાર આના.

ડિક્ટેશન શીખવા શીખવવાનું અપૂર્વ સાધન જેમાં:—

- ૧] પાઠવાર અઘરા શબ્દો.
- ૨] જોડણીના એકજ સરખા નિયમવાળા શબ્દો.
- ૩] કઠિન મળતા શબ્દોની તારવણી.
- ૪] જોડાક્ષર. ૫] મળતાં જોડાક્ષર.
- ૬] પરીક્ષાના ડિક્ટેશનમાં આવનાર શબ્દો.

બાળયોથીનો	૦-૨-૦	ત્રીજનો	૦-૩-૦	} ડિક્ટેશન
પહેલીનો	૦-૨-૬	ચોથીનો	૦-૪-૦	
બીજનો	૦-૩-૦	પાંચમીનો	૦-૪-૦	
				શિક્ષક

“મુખગણિત શિક્ષક”

બાળવર્ગનો	૦-૧-૬	ત્રીજ ધોરણનો	૦-૨-૬
પહેલા ધોરણનો	૦-૧-૯	ચોથા ધોરણનો	૦-૪-૦
બીજા ધોરણનો	૦-૨-૦	પાંચમા ધોરણનો	૦-૪-૦

છગનલાલ મોતીરામ શાહ, શાહપોર-સુરત.

“મુખગણિત શિક્ષક” વગેરેના કર્તા. શાહપોર-સુરત.

